

บทที่ 3

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ

ปัจจุบันในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญากันอย่างกว้างขวาง โดยมีรูปแบบของกฎหมายแตกต่างกัน ดังนั้น ในบทนี้จะได้เสนอเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายไทย

3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายทั่วไปซึ่งวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของบุคคลที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายไว้ในมาตรา 420 ซึ่งผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาแล้วแต่กรณีสามารถฟ้องบุคคลหรือหน่วยงานที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อให้ตนได้รับความเสียหาย เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

3.1.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดในทางละเมิด³³

ความรับผิดในทางละเมิดมีหลักเกณฑ์สรุปสาระสำคัญดังนี้ ประการแรกคือความผิดอันเป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ประการที่สองคือความเสียหาย เป็นกรณีที่การกระทำ ความผิดในประการแรกก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และในประการสุดท้าย ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล คือความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องมีความสัมพันธ์หรือเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำ ความผิด³⁴

³³ สนิทกันต์ สิทธิเวทีพิเศษ. เล่มเดิม. หน้า 10-19.

³⁴ จิต เศรษฐบุตร. (2539). *หลักกฎหมายแพ่งและลักษณะหนี้*. หน้า 54.

1) ความผิด

มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะละเมิดบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ...” หลักเกณฑ์ที่สำคัญกล่าวคือ “ผู้ใด” มีความหมายเป็นเบื้องต้นว่า ต้องเป็นการกระทำของมนุษย์หาใช่ของสัตว์ไม่ จึงรวมบุคคลทุกชนิดทั้งที่บรรลุนิติภาวะหรือผู้เยาว์รวมถึงบุคคลวิกลจริต ถัดมาก็คือ “...ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย...” อันมีความหมายว่าเป็นการกระทำความผิดต่อบุคคลอื่น โดยฝ่าฝืนหรือผิดกฎหมาย ความผิดจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการกระทำเกิดขึ้นก่อน หากไม่มีการกระทำก็ไม่มีความผิดเกิดขึ้น “การกระทำ” เป็นการเคลื่อนไหวอิริยาบถโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวนั้นหากเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่รู้สำนึกไม่ถือเป็นการกระทำ และหากเป็นเพียงการนึกคิดก็ไม่ถือเป็นความผิดเห็นได้จากความในมาตรา 59 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติว่า “กระทำ ...ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ...” ดังนั้น เด็กทารกที่ยังไม่รู้เดียงสา การเคลื่อนไหวในเวลาหลับ ได้แก่ เวลาพลิกตัว หาว ละเมอ หรือการสะดุ้งผวาเพราะตกใจไว้สติควบคุม ฯลฯ อันเป็นไปตามสัญชาตญาณของมนุษย์ หรือเวลาไม่รู้สึกรู้สึกร่างกายอื่น เช่น เวลาป่วยจนไม่มีสติ วิกลจริตถึงขนาดไม่รู้ตัวว่า ได้ทำอะไรลงไปบ้างไม่ถือเป็นการกระทำ แต่หากยังรู้สึกตัวอยู่บ้างไม่มากก็น้อยยังต้องถือว่ามีการกระทำ คำว่า “กระทำ” นอกจากหมายถึงการเคลื่อนไหวอิริยาบถโดยรู้สึกรู้สำนึกการเคลื่อนไหวแล้ว ยังหมายความถึงการงดเว้นไม่กระทำการที่ตนมี “หน้าที่” ต้องทำเพื่อป้องกันผลอีกด้วย การนึกคิดไม่ใช่การกระทำตามกฎหมาย สำหรับหน้าที่ดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็นสี่ประการ ประการแรกหน้าที่อันเกิดจากกฎหมายบัญญัติหรือ “ระเบียบ” เป็นหน้าที่ที่มีกฎหมายหรือระเบียบบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เช่น สามัญญะมีหน้าที่ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน (มาตรา 1461 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา (มาตรา 1563 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์หรือบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้วแต่ทุพพลภาพเลี้ยงดูตัวเองไม่ได้ (มาตรา 1564 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) หากผู้มีหน้าที่ดังกล่าวไม่อุปการะเลี้ยงดูจนผู้มีสิทธิได้รับอุปการะเลี้ยงดูได้รับความเสียหายย่อมเป็นละเมิด หน้าที่ประการที่สอง “หน้าที่อันเกิดจากสัญญา” การละเว้นหน้าที่ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเรื่องความคาบเกี่ยวระหว่างกฎหมายลักษณะสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิด หน้าที่อันเกิดจากสัญญาเป็นหน้าที่ที่ผู้รับผิดชอบ มีความผูกพันตามสัญญาที่ต้องกระทำตามสัญญาที่ตนได้แสดงเจตนาขึ้น เช่น กรณีสัญญารับจ้างดูแลเด็ก หากผู้รับจ้างดูแลเด็กงดเว้นไม่ดูแลเด็กจนกระทั่งเด็กได้รับอันตราย ถูกน้ำร้อนลวกหรือตกน้ำ ในกรณีนี้ผู้รับจ้างดูแลเด็กต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดแยกออกจากสัญญารับจ้างที่ได้ไปแสดงเจตนาทำขึ้น โดยหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นตามสัญญาจ้างแรงงานที่ถูกจ้างมีหน้าที่ต่อนายจ้าง ฯลฯ หน้าที่ประการ

ที่สาม “หน้าที่ที่มีต่อสาธารณชน” เป็นกรณีที่น่าจะก่อให้เกิดประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเรื่องความคาบเกี่ยวระหว่างกฎหมายลักษณะสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิดเช่นกัน หน้าที่ที่มีต่อสาธารณชนเป็นหน้าที่พิเศษบางประการเกิดขึ้นแก่บุคคลทุกคนที่การปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการต่อสาธารณชนหรือคนจำนวนมากในสังคม ที่ต้องดูแลให้สาธารณชนได้รับบริการด้วยความปลอดภัย หากบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลพิเศษดังกล่าววงเวียนไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้บริการ บุคคลผู้มีหน้าที่พิเศษดังกล่าวต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดแยกออกจากสัญญา ได้แก่ กรณีสัญญารับขนส่งคนโดยสารเจ้าของท่าเทียบเรือ (ผู้ขนส่งคนโดยสาร) ไม่ดูแลรักษาท่าเทียบเรือให้ดี สะพานไม้ที่ขาดไปสู่โป๊ะที่ผู้โดยสารรอขึ้นเรือหัก เป็นเหตุให้ผู้โดยสารที่มารอขึ้นเรือจมน้ำตายถือว่าเจ้าของท่าเทียบเรือกระทำละเมิด³⁵ สำหรับหน้าที่ประการที่สี่ “หน้าที่อันเกิดจากความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่มีอยู่ระหว่างผู้ส่งคืนกับผู้เสียหาย” เป็นหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมัครใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายเองทั้งๆ ที่เดิมไม่มีหน้าที่ต้องกระทำเช่นนั้น แต่เมื่อเข้าไปผูกพันแล้วต้องสานต่อจนหมดหน้าที่ เช่น ระหว่างเดินทางกลับบ้านแพทย์เห็นผู้ป่วยจึงเข้าช่วยเหลือรักษาพยาบาลอันมิใช่หน้าที่ตามกฎหมายหรือสัญญา หากแพทย์ช่วยวงเวียนไม่ทำหน้าที่ให้ตลอดยอมถือเป็นการกระทำโดยวงเวียนหากเกิดความเสียหายขึ้นถือว่าแพทย์กระทำละเมิดต่อผู้เจ็บป่วย³⁶

นอกจากนี้ตาม มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การกระทำยังแบ่งออกเป็นกรกระทำโดยจงใจ และกรกระทำโดยไม่จงใจ (หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ) การกระทำโดยจงใจเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น รู้ความตั้งใจของตนเองและรู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน เป็นอาการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวของบุคคลที่เกิดจากความตั้งใจต่อผลอย่างใดอย่างหนึ่ง³⁷ แม้ผู้กระทำละเมิดไม่รู้จักตัวผู้ได้รับความเสียหายก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ และแม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นมากกว่าที่ผู้กระทำละเมิดเข้าใจหรือตั้งใจ ผู้กระทำละเมิดก็ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะอ้างมาตรา 222 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ เพราะการกระทำละเมิดมิใช่การไม่ชำระหนี้ตามบทบัญญัติดังกล่าว ส่วนการกระทำโดยไม่เจาจง (หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ) เป็นการกระทำที่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่ต้องใช้ ต้องเทียบกับบุคคลที่อยู่ในวิสัยเดียวกันกับผู้กระทำคือ เพศ วัย

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 608/2521.

³⁶ จิตติ ดิงศภัทย์ ก (2523). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้*. หน้า 185.

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1275/2493.

อาชีพเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าการพิจารณาการกระทำโดยประมาทในทางละเมิดนั้นต้องพิจารณาที่ขนาดความระมัดระวังของผู้กระทำโดยเทียบกับบุคคลทั่วไปในวิสัยและพฤติการณ์อย่างเดียวกันกับผู้กระทำว่าโดยปกติบุคคลเช่นว่านั้นจะใช้ความระมัดระวังได้มากน้อยเพียงใด และระดับความระมัดระวังที่สมมติขึ้นมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานเพื่อวินิจฉัยความรับผิดของผู้กระทำ ความเสียหายโดยไม่จงใจ (หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ) ต้องนำมาเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไปหรือวิญญูชนที่อยู่ใน “วิสัย” และ “พฤติการณ์” เดียวกันว่าหากบุคคลผู้ถูกสมมติขึ้นอยู่ในฐานะเดียวกันกับผู้กระทำ ความเสียหายแล้วควรทำอย่างไร

ประเด็นต่อมา การกระทำความผิดอันเป็นหลักเกณฑ์ของความรับผิดในทางละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ว่า “...ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย...” นอกจากหมายถึงการกระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจน เช่น ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ยังหมายความรวมถึงการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำโดยไม่มีสิทธิที่ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการกระทำผิดอีกด้วย³⁸ ได้แก่ การกระทำผิดธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติในทางการค้าขาย การกระทำผิดระเบียบจรรยาบรรณของวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ หากเป็นกรณีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนและมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ผลที่กฎหมายกำหนดคือให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้กระทำการฝ่าฝืนเป็นผู้ผิด เป็นกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติข้อสันนิษฐานอันเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายไว้ตามมาตรา 422 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีนี้เป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำการฝ่าฝืนต้องมีการพิสูจน์ในคดีเพื่อให้ตนเองพ้นผิด ทั้งๆ ที่ปกติภาระการพิสูจน์ดังกล่าวเป็นของผู้เสียหาย

ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า การกระทำโดยผิดกฎหมาย หมายความว่า การกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำโดยไม่มีสิทธิมีข้อยกเว้นอยู่ตามมาตรา 421 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่วางหลักว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”³⁹ เหตุที่ต้องมีกฎหมายมาตรานี้

³⁸ จริฎญ ภักดีธนากุล. (2531). *หมายเหตุท้ายคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 981/2531 (ประชุมใหญ่) ตอนที่ 1*. หน้า 316.

³⁹ การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตรงกับข้อความตาม มาตรา 421 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “...ซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหาย...” แสดงความหมายชัดเจนว่าต้องเป็นการกระทำที่มุ่งต่อผล คือความเสียหายแก่ผู้อื่นแต่เพียงอย่างเดียว ต้องเป็นการกระทำโดย “จงใจ” เท่านั้น ไม่เปิดช่องให้แปลความกว้างไปถึงการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ (ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, 2540: 43-44).

ขึ้นมาเพราะเป็นบทบัญญัติถึงผลอันสืบเนื่องมาจากมาตรา 5 อันเป็นหลักทั่วไปซึ่งบัญญัติว่าในการใช้สิทธิของบุคคลต้องทำการโดยสุจริต ถ้าความเสียหายเกิดจากการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตก็อาจต้องรับผิดชอบละเมิดได้ “สิทธิ” นั้นเป็นประโยชน์ของบุคคลที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ แม้ว่ามีสิทธิหากผู้ทรงสิทธิใช้สิทธิของตนภายในขอบเขตแห่งสิทธิของตนแต่กระทำไปโดยมุ่งประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ในกรณีนี้แม้มีสิทธิแต่กฎหมายให้ถือว่าเป็นอันมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการกระทำความผิดตามหลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบในทางละเมิดประการแรกนี้ด้วย

2) ความเสียหาย

ความเสียหายเป็นหลักเกณฑ์ประการหนึ่งของความรับผิดชอบในทางละเมิด หากมีการกระทำความผิดแต่ไม่เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลที่ถูกกระทำจะฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดมิได้ (มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ความเสียหายอันเป็นหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางละเมิดต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนอาจเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ย่อมคำนวณเป็นตัวเงินได้แน่นอน และนอกจากความเสียหายแน่นอนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแล้ว ยังรวมถึงความเสียหายแน่นอนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย ไม่ว่าค่าขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ ค่ารักษาพยาบาลที่ต้องจ่ายระหว่างรักษาตัวในปัจจุบันเรื่อยไปจนกว่าจะหาย ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องของอนาคต แต่แน่นอนว่าต้องจ่าย ดังนั้น หากเป็นความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแต่ยังไม่แน่นอนว่าจะเกิดหรือไม่ ไม่ถือเป็นความเสียหาย⁴⁰ นอกจากนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นยังต้องเป็นความเสียหายโดยนิตินัย หมายความว่า กฎหมายรับรองว่าเป็นความเสียหาย หากเป็นความเสียหายที่กฎหมายไม่รับรองความรับผิดชอบในทางละเมิดก็ไม่อาจเกิดขึ้นและเรียกค่าสินไหมทดแทนใดๆ ไม่ได้ ความเสียหายที่กฎหมายไม่รับรองมีสองกรณี กรณีแรกเมื่อผู้เสียหายยินยอมต่อการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนจะย้อนกลับมาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ก่อความเสียหายไม่ได้ ตาม “หลักความยินยอมโดยสมัครใจไม่ทำให้เป็นละเมิด” กรณีที่สองเมื่อผู้เสียหายยอมเสี่ยงภัยเข้ารับความเสียหายนั่นเอง หากเกิดความเสียหายขึ้นไม่ถือเป็นการกระทำละเมิด⁴¹ โดยมีความเห็นว่าเมื่อไม่มีผลประโยชน์ของสาธารณชนเข้ามาเกี่ยวข้องก็ย่อมจะปล่อยให้บุคคลกำหนดชะตากรรมของตนเอง

⁴⁰ ประจักษ์ พุทธิรักษ์สมบัติ. (2530). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง*. หน้า 37.

⁴¹ กัทธศักดิ์ วรรณแสง. (2540). *หลักกฎหมายละเมิด*. หน้า 58.

3) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

หลักเกณฑ์สุดท้ายที่มีความสำคัญของความรับผิดชอบละเมิด “ความเสียหาย” (ผล) ที่เกิดขึ้นต้องมีความสัมพันธ์กับการกระทำ “ความผิด” (เหตุ) จึงก่อให้เกิดความรับผิดชอบในทางละเมิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ (Causation) ตามปกติผลย่อมเกิดจากเหตุ ซึ่งหากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำ ความผิด หรือความเสียหายมิได้เป็นผลมาจากการกระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ ความผิด ความรับผิดชอบในทางละเมิดก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล สามารถสรุปเป็นหลักเกณฑ์ทางกฎหมายได้สามทฤษฎี ดังนี้

(1) ทฤษฎีเงื่อนไข (The Theory of Condition) เป็นทฤษฎีเดียวกันกับ “ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ” และ “ทฤษฎีผลโดยตรง” อันเป็นทฤษฎีที่ศาลฎีกาไทยยอมรับและนำมาใช้ในการวินิจฉัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหลักของทฤษฎีเงื่อนไข คือ หากไม่มีการกระทำความผิดของจำเลย ผลหรือความเสียหายไม่เกิดถือว่าผลหรือความเสียหาย ที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรง (ตามทฤษฎีเงื่อนไข) มาจากการกระทำความผิดของจำเลย จำเลยต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดแม้ว่าผลหรือความเสียหายจะเกิดจากการกระทำหรือเหตุอื่นด้วยก็ตาม ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีการกระทำความผิดของจำเลย ผลหรือความเสียหายยังเกิดขึ้น จะถือว่าผลหรือความเสียหายเป็นผลโดยตรง (ตามทฤษฎีเงื่อนไข) มาจากการกระทำความผิดของจำเลยไม่ได้ จำเลยจึงไม่ต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิด⁴² เช่น ก ผลัก ข ล้มลง ขณะล้มลงนั้นศีรษะของ ข พาดพื้น ทำให้ ข ถึงแก่ความตาย ก ต้องรับผิดชอบในความตายของ ข หรือ ก ทิ้งก้นบุหรี่ลงในกองหญ้าแห้ง ทำให้ไฟลุกลามไหม้ลามไปติดบ้านของ ข, ค, ง, ก ต้องรับผิดชอบในผลของความเสียหายที่เกิดขึ้น และที่เรียกว่า “ทฤษฎีเท่ากันแห่งเหตุ” เนื่องจากทฤษฎีนี้ถือว่าเหตุทุกเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหาย มีน้ำหนักเท่ากัน เพราะหากไม่มีเหตุทุกประการประกอบกันแล้วความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น กล่าวคือหากขาดเหตุใดเหตุหนึ่งหรือการกระทำใดกระทำหนึ่งแล้วความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้ก่อเหตุทุกเหตุต้องรับผิดชอบในผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายสามารถเรียกให้บุคคลดังกล่าวรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ เพราะถือว่าทุกเหตุหรือทุกการกระทำเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย ทฤษฎีนี้เป็นผลดีกับผู้เสียหาย เพราะมีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องและใครก็ตามที่เข้ามาเกี่ยวข้องในผลของความเสียหายก็ต้องรับผิดชอบทั้งหมด ซึ่งในทฤษฎีดังกล่าวจะเป็นการผลักดันภาระ

⁴² จิตติ ดิงสภักดิ์ ข (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 40, หยุต แสงอุทัย. (2495). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา*. หน้า 44-45 และเกียรติจิกร วัจนะสวัสดิ์. (2538). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 209.

ความรับผิดชอบที่เกินกว่าความเป็นจริง และไม่เป็นการยุติธรรมต่อผู้กระทำเพราะในบางกรณีอาจมีเหตุอื่นที่มีน้ำหนักมากกว่าเหตุเดิมแทรกซ้อนอยู่⁴³

(2) ทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสม (The Theory of Adequate Causation) หรือ “ทฤษฎีที่ถือเอาการเหมาะสมแห่งเหตุเป็นประมาณ” หรือ “ทฤษฎีผลธรรมดา” เกิดขึ้นมาเพื่อปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีเงื่อนไข ดังจะเห็นได้ว่าการวินิจฉัยปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหากใช้ทฤษฎีเงื่อนไขแต่เพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลทุกอย่างที่เกิดขึ้น โดยไม่มีข้อจำกัด ซึ่งความรับผิดชอบในทางละเมิดที่เกิดขึ้นหากเหมาว่าทุกการกระทำมีน้ำหนักเท่ากันหรือเป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย ย่อมไม่เป็นธรรมกับผู้กระทำในแต่ละการกระทำหรือในแต่ละเงื่อนไข ดังนั้นควรให้เฉพาะเหตุหรือการกระทำที่คาดหมายหรือเชื่อว่าเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหาย (ที่ถือว่ามีความเหมาะสมในการก่อให้เกิดความเสียหาย) เท่านั้นที่ผู้ก่อเหตุต้องเป็นผู้รับผิดชอบในผลแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น หมายความว่า ในเหตุทุกเหตุที่ก่อให้เกิดผลขึ้นเฉพาะแต่เหตุที่ผู้กระทำคาดหมายหรือควรคาดหมายได้ว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้นที่เป็น “เหตุที่เหมาะสม” ในการก่อความเสียหายที่ผู้กระทำต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดด้วยเหตุนี้ตามทฤษฎีนี้จึงถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลต้องเหมาะสมหรือเพียงพอหรือเหตุนั้นต้องเหมาะสมหรือเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลเช่นนั้นจะเกิดความรับผิดชอบในทางละเมิดไม่ได้ ทฤษฎีนี้ให้พิจารณาว่าการกระทำผิดของผู้กระทำเหมาะสมจะให้เกิดความเสียหายนั้น โดยทั่วไปหรือไม่ หรือพิจารณาว่าการกระทำผิดและความเสียหายนั้นมีความเกี่ยวพันกันพอสมควรหรือไม่ (Reasonable Connection) หากการกระทำผิดเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยทั่วไป หรือมีความเกี่ยวพันกับความเสียหายพอสมควร ความรับผิดชอบในทางละเมิดจะเกิดขึ้นแต่หากการกระทำผิดไม่เหมาะสมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยทั่วไป หรือไม่มีความเกี่ยวพันกับความเสียหายพอสมควร ความรับผิดชอบในทางละเมิดก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นหากมีเหตุแทรกแซงหรือเหตุสอดคล้องที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถคาดหมายได้เกิดขึ้นจนก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้น ความรับผิดชอบในทางละเมิดจะไม่เกิดขึ้น เพราะเหตุแทรกแซงดังกล่าวมาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้ขาดลง หมายความว่าในบรรดาเหตุหรือการกระทำ ความผิดที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้น ยกตัวอย่าง เช่น ก เคาะศิระะ ข เเบาๆ แต่ ข มีกะโหลกศิระะที่บางเป็นพิเศษ ข จึงตาย เช่นนี้ในทางละเมิด ก ไม่ต้องมีความรับผิดชอบหลักตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม แต่หากยึดหลักตามทฤษฎีเงื่อนไข ก ต้องรับผิดชอบในกรณีนี้เหตุแทรกแซงคือ ข มีกะโหลกศิระะที่บางเป็นพิเศษ ซึ่ง ก ไม่สามารถคาดหมายได้ จึงมาตัดความสัมพันธ์ระหว่าง

⁴³ จิตติ ดิงศภัทย์ ข เล่มเดิม. หน้า 212.

การกระทำและผลให้ขาดลง และความคาดหมายได้หรือไม่ถึงเหตุแทรกแซงดังกล่าว ต้องเปรียบเทียบกับวิญญูชนที่อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกันกับผู้ก่อความเสียหาย หากวิญญูชนสามารถคาดหมายได้ถึงเหตุแทรกแซงดังกล่าวแสดงว่าความเสียหายเป็นผลธรรมดาที่ต้องเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของผู้ก่อความเสียหายความรับผิดชอบในทางละเมิดก็เกิดขึ้น และผลธรรมาคือผลที่วิญญูชนคาดเห็น (Foresee) อันเป็นผลตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม หรือเป็นผล ที่ผู้กระทำสามารถคาดเห็นหรือเป็นผลที่ผู้กระทำสามารถคาดเห็นความเป็นไปได้ของผลนั้นว่า จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนนั่นเอง

(3) ทฤษฎีผลโดยตรงไม่ไกลไปกว่าเหตุ เป็นทฤษฎีตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาไทยที่นำทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาใช้ผสมผสานกัน ในชั้นแรกจะใช้ทฤษฎีเงื่อนไขก่อนในตอนต้น ดูเหตุทุกเหตุที่เกี่ยวข้องให้รับผิดชอบไปตลอดสายก่อน หากไม่มีการกระทำใด ความเสียหายไม่เกิด ผู้กระทำกรณันั้นต้องมีความรับผิดชอบ แม้ความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่นด้วยก็ตาม หลังจากนั้นจึงนำทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสมมาใช้ในตอนปลาย โดยพิจารณาในแต่ละเหตุว่าเหตุใดที่ผู้กระทำคาดเห็นหรือควรคาดเห็นว่าการกระทำของตนอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเฉพาะแต่เหตุนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิด เหตุใดที่ผู้กระทำคาดเห็นไม่ได้ก็ตัดออกไป อันเป็นการมองย้อนไปในเหตุทุกเหตุที่ก่อให้เกิดผล และหากเหตุใดไกลกว่าเหตุหรือคาดหมายไม่ได้หรือมีเหตุแทรกแซงมาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้ขาดลง ศาลจะตัดเหตุนั้นทิ้งไปจนเหลือแต่เหตุที่เหมาะสมเท่านั้น ตามความจริงทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมิได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ศาลไทยนำทั้งสองทฤษฎีมาผสมผสานกันเพื่อใช้ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางละเมิดประการสุดท้าย เพราะเห็นว่าหากใช้แต่เพียงทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอาจก่อความไม่ยุติธรรมแก่คู่กรณีเพราะทั้งสองทฤษฎีต่างมีข้อเสียในตัวเอง

กล่าวโดยสรุปคือ ทฤษฎีทั้งสองนี้ต่างก็มีข้อดีและข้อเสียอยู่ด้วยกัน ทฤษฎีเงื่อนไขที่ถือหลักว่าถ้าไม่มีการกระทำแล้วความเสียหายก็ย่อมไม่เกิดผู้กระทำนั้นจึงต้องรับผิดชอบ มีข้อดีที่เป็นหลักตรงกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ แต่ก็มีข้อเสียเพราะทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบโดยไม่มีขอบเขตตลอดจนถึงความเสียหายที่ไม่มีใครคาดหมายได้ก็ต้องรับผิดชอบ ส่วนทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ถือว่าผลที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบต้องเป็นผลที่ตามปกติควรจะเกิดจากการกระทำของผู้กระทำที่มีข้อดีตรงที่หลักวินิจฉัยความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ ซึ่งต้องวินิจฉัยตามพฤติการณ์ที่บุคคลที่อยู่ในฐานะเช่นนั้นควรจะทำ แต่มีข้อเสียที่จำกัดผลที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบแคบอยู่ใน

ขอบเขตที่ผู้กระทำผิดได้คาดเห็นเท่านั้น จึงขัดกับความเป็นจริงที่อาจมีความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้กระทำแท้ๆ แต่ผู้กระทำละเมิดกลับไม่ต้องรับผิดชอบ⁴⁴

ความรับผิดในทางละเมิดเป็นหนี้หรือความรับผิดในทางแพ่งชนิดที่เกิดโดยนิติเหตุเกิดจากการที่บุคคลฝ่าฝืนหน้าที่ประการหนึ่งหรือหลายประการที่เกิดขึ้น โดยกฎหมายซึ่งกฎหมายมุ่งคุ้มครองสิทธิบางอย่างแก่บุคคลทั่วไปในสังคม และหากการฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหาย บุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายซึ่งความรับผิดในทางละเมิดจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการกระทำความผิดของผู้ที่มีความรับผิด (เหตุ) และการกระทำ ความผิดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดความเสียหาย (ผล) แก่ผู้เสียหาย และความเสียหาย (ผล) ที่เกิดขึ้น ต้องมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด (เหตุ) ของผู้ที่มีความรับผิดโดยความรับผิดในทางละเมิด มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายได้บังคับตามสิทธิของตนต่อผู้ก่อความเสียหายเป็นการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมหรือใกล้เคียงกับฐานะเดิมให้มากที่สุด

3.1.1.2 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

การชดเชยค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะชดเชยความเสียหายอันเกิดแต่การที่เจ้าหนี้ไม่ได้รับการชำระหนี้ตามสิทธิของตน ในทางละเมิดกฎหมายมุ่งประสงค์จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนคนใดคนหนึ่ง ซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างอื่น โดยเฉพาะเจาะจง หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด การทำให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม ค่าเสียหายนี้ศาลจะต้องคำนวณให้ว่าควรจะได้รับเงินเท่าใด โดยถือความเสียหายเป็นหลักความเสียหายนั้นปกติผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้ศาลเห็น แต่ในเรื่องค่าเสียหายนั้น แม้เจ้าหนี้จะไม่พิสูจน์ หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นจำนวนเท่าใดแน่ เมื่อมีความเสียหายแล้ว ศาลก็อาจกำหนดตามพฤติการณ์แห่งคดี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 บัญญัติว่า

“ค่าสินไหมทดแทน จะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย”

ความเสียหายเป็นหลักประการหนึ่งที่ต้องมี เพื่อให้เกิดความรับผิดทางละเมิด ถ้าไม่มีความเสียหายก็ไม่เป็นละเมิด ความเสียหายนั้นต้องเป็นความหมายต่อสิ่งต่างๆ ที่ระบุไว้ซึ่งรวม

⁴⁴ ไพจิตร บุญญพันธ์. (2538). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. หน้า 39.

ความแล้ว ก็เรียกได้ว่าเป็นความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล จะเป็นสิทธิในกองทรัพย์สินหรือไม่ ก็ไม่สำคัญ แต่ปัญหาการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ซึ่งเกิดจากมูลละเมิดที่พึงจะเรียกร้องให้ชำระใช้กันต่อไป มาตรฐานนี้เป็นบทบัญญัติวางหลักทั่วไปในการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งใช้บังคับในกรณีละเมิดที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ถึง 437 แต่ยังมีบทบัญญัติต่อไปถึงมาตรา 447 ในเรื่องค่าเสียหายอยู่อีก นอกเหนือบทบัญญัติเฉพาะเรื่องแล้ว ก็ต้องพิจารณาวินิจฉัยไปตามบททั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 นี้ความมุ่งหมายในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็คือ ให้ผู้เสียหายได้กลับสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการละเมิด ในมาตรา 438 แยกพิจารณาได้ดังนี้⁴⁵

โดยสถานใด หมายถึง ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนวิธีไหน จะคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือว่าจะให้ใช้ค่าเสียหาย หรือว่าจะให้โฆษณาทางหน้าหนังสือพิมพ์

เพียงใด หมายถึงจะให้ใช้เป็นจำนวนเงินเท่าไร โฆษณาขอโทษทางหนังสือพิมพ์กี่วัน

พฤติการณ์แห่งละเมิด หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยเป็นอย่างไร มีความประมาทเลินเล่อมากหรือน้อยเพียงใด หรือเป็นการกระทำโดยจงใจออกอาจ หรือตามพฤติการณ์อื่นๆ เช่นว่า ขับรถเข้าไปในที่คนพลุกพล่าน ก็ยังขับเร็ว หรือว่าอยู่ใกล้บริเวณเชื้อเพลิง มากยังไปจุดสูบบุหรี่สูบ ถือว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ใช้มาก ข้อเท็จจริงเหล่านี้ ผ่านขั้นตอนการพิจารณาว่าจำเลยได้ละเมิดแล้ว แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็นำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดค่าเสียหายด้วย

ความร้ายแรงแห่งละเมิด หมายถึง จำเลยละเมิดโดยออกอาจ ทารุณ โหดร้ายหรือไม่ ละเมิดซ้ำ หรือใช้อาวุธร้ายแรงหรือไม่

นอกจากกรณีทั่วไปที่กฎหมายกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้เฉพาะแล้ว ศาลยังมีหลักในการกำหนดค่าเสียหายตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังนี้⁴⁶

1. กำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษ
2. กำหนดค่าเสียหายเป็นการประมาณค่าเสียหาย
3. กำหนดค่าเสียหายให้น้อยกว่าความเสียหายจริง

⁴⁵ เฑิง เฑิงนิติ. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. หน้า 375.

⁴⁶ พจน์ ปุษปาคม. (2530). ละเมิด สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 532-533.

1. การกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษ

บางครั้งการกระทำละเมิดเป็นการกระทำที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงออกอาจ ห้ามปรามแล้ว ยังไม่ฟัง ช่มเหล่งแก่ผู้อื่น ทำทนายกฎหมายบ้านเมือง ทารุณ โหดร้าย ศาลจึงใช้ดุลพินิจกำหนด ค่าเสียหายให้มากกว่าความเป็นจริงหรือสูงกว่าปกติเพื่อเป็นการลงโทษผู้ทำละเมิด เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 366/2474 จำเลยใช้อาวุธปืนยิงพยายามฆ่าโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงาน ผู้กระทำการตามหน้าที่ แต่กระสุนพลาดเป้า ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เป็นกรณีอุกฉกรรจ์ร้ายแรงถือว่า โจทก์ได้รับความเสียหาย จึงให้ค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์จำนวน 2,500 บาท

คำพิพากษาฎีกาที่ 336/2475 จำเลยถูคร่ำอานาจารย์เสียหายซึ่งเป็นหญิงสาวจนถูกฟ้อง เป็นจำเลยคดีอาญา แล้วยังนำสืบให้ร้ายผู้เสียหายในคดีอาญานั้นอีกว่า สมยอมลักลอบร่วมประเวณี กับตน เป็นการเพิ่มความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ศาลฎีกากำหนดให้จำเลยใช้เบี้ยทำขวัญ 1,500 บาท ให้สมแก่เหตุที่เจ้าทุกข์ระกำใจเป็นอย่างยิ่ง มิให้ทำผิดอีกในภายหน้า

2. กำหนด ค่าเสียหาย เป็นการประมาณค่าเสียหาย

การกำหนดค่าเสียหายในข้อนี้ใช้ทุกกรณี จะเป็นกรณีทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 438 หรือกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดค่าเสียหายไว้เฉพาะเรื่อง ประเภทความเสียหาย อันมิใช่ตัวเงิน เพราะจำนวนที่เรียกร้อง จำเลยอาจคัดค้านว่ามากเกินไป ศาลจึงกำหนดค่าสินไหม ทดแทนที่จะให้จำเลยชดใช้ หรือค่าเสียหายที่โจทก์นำสืบอาจไม่ชัดเจนว่าเสียหายเท่าใดแน่ แต่เสียหายไปจริง ศาลก็กำหนดให้ตามสมควร เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 909/2497 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น แม้โจทก์นำสืบไม่ได้ว่าเสียหายเท่าไรแน่ ศาลกำหนดให้ได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 2573/2518 เมื่อโจทก์ถูกจำเลยข่มขืนจนตั้งครรภ์ ค่าของความ เป็นสาวยอมตกต่ำ จนกระทั่งบัดนี้ยังไม่มีชายใดประสงค์แต่งงานด้วย ศาลให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนแก่โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1447/2523 โจทก์ต้องถูกตัดข้อมือขวา เป็นความเสียหายอย่างอื่นอัน มิใช่ตัวเงิน ซึ่งโจทก์มีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 446

ความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นราคาได้ ศาลต้องใช้ประมาณเอา เช่น ความเสียหาย เกี่ยวกับร่างกาย ถือว่าเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ ศาลก็ต้องใช้กะประมาณให้ มากน้อยเท่าไร ต้องดูฐานะและสภาพสังคมของผู้เสียหายด้วย⁴⁷

⁴⁷ เพิ่ง เพิ่งนิติ. เล่มเดิม. หน้า 392.

3. การกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเป็นจริง

ตามหลักเมื่อจำเลยต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด จำเลยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้คู่กับความเสียหายนั้น การชดเชยต้องชดเชยเป็นเงิน จึงต้องกำหนดออกมาเป็นจำนวนเต็มเท่ากับร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่บางกรณีจำเลยไม่ควรรับผิดชอบเพิ่ม เพราะมีคนอื่นที่ต้องแบ่งความรับผิดชอบด้วย เช่น ต่างกระทำประมาทเกิดผลเสียหายอันหนึ่งขึ้นแก่คนภายนอก ซึ่งคนภายในไม่มีส่วนผิดอะไร ทั้งสองฝ่ายที่ทำให้เขาเสียหายต้องชดเชยให้เต็มจำนวน เมื่อผู้เสียหายมาฟ้องจำเลยคนเดียว จำเลยก็ไม่ควรต้องชดเชยเพิ่ม เพราะจำเลยอาจผิดเล็กน้อย อีกฝ่ายอาจผิดมากกว่า ถ้าให้จำเลยชดเชยเพิ่ม ก็ไม่ยุติธรรมแก่จำเลย ทั้งอีกฝ่ายหนึ่งต้องชดเชยเพิ่มด้วย ผู้เสียหายก็จะได้ค่าเสียหายเป็นสองเท่าซึ่งไม่ชอบธรรมที่จะได้รับชดเชยเช่นนั้น เหตุนี้ศาลจึงแบ่งความเสียหายให้จำเลยแต่ละคนชดเชยตามความร้ายแรงแห่งละเมิด อีกข้อหนึ่งถ้าความเสียหายนั้นเกิดขึ้น เพราะผู้เสียหายมีส่วนผิดและความผิดของผู้เสียหายทำให้ความเสียหายเกิดขึ้นแม้ส่วนหนึ่งส่วนใด ไม่ว่าจะกี่เปอร์เซ็นต์ของความเสียหายนั้น ผู้เสียหายก็ต้องรับผิดชอบในความผิดของตนอยู่เหมือนกัน จะมาเรียกให้จำเลยชดเชยเพิ่มไม่ได้

การใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายให้ชดเชยน้อยกว่าความเสียหายที่แท้จริงนี้ มีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 442 ประกอบมาตรา 223

มาตรา 442 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้เสียหายด้วยไซ้ ท่านว่าหนั้นอันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญก็คือความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อ ยิ่งหย่อนกว่าเพียงใด

วิธีเดียวกันนี้ ท่านให้ใช้แม้ทั้งที่ความผิดของฝ่ายผู้เสียหายจะมีแต่เพียงละเลย ไม่เดือนลูกหนี้ให้รู้สึกถึงอันตรายแห่งการเสียหายอันเป็นอย่างร้ายแรงผิดปกติ ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้หรือไม่อาจจะรู้ได้หรือเพียงแต่ละเลยไม่บำบัดปิดป้อง หรือบรรเทาความเสียหายนั้นด้วย อนึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา 220 นั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

เหตุที่กฎหมายให้ศาลกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเป็นจริง ก็เพราะว่าเหตุที่เกิดความเสียหายขึ้นนั้น ผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย ซึ่งมี 2 กรณี คือ

1. ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย หมายความว่า ผู้กระทำละเมิดกับผู้เสียหายมีส่วนผิด ที่เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย มักเกิดจากสองฝ่ายประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายอาจมีส่วนผิดโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ การกระทำของผู้เสียหายจะต้องเป็นความผิดและทำให้เกิดผลนั้น ในกรณีผู้เสียหายมีส่วนทำความผิดก่อความเสียหายด้วย ซึ่งต้องอาศัยพฤติการณ์ว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันนั้น ต้องถือการกระทำละเมิดเป็นเกณฑ์พิจารณา ไม่ถือความเสียหายมากน้อยเป็นเกณฑ์

2. ผู้เสียหายไม่ช่วยบรรเทาความเสียหาย เป็นเรื่องและผู้ทำละเมิดไม่อาจคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงผิดปกติโดยผู้เสียหายละเลยไม่เตือนก่อน

อีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายละเลยไม่บำบัดปัดป้อง หรือบรรเทาความเสียหาย หมายถึงว่า เมื่อความเสียหายจากการกระทำละเมิดเกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายผู้เสียหายอาจบรรเทาความเสียหายได้แล้ว แต่ไม่บรรเทา

โดยสรุป รัฐได้กำหนดมาตรา 420 นี้ไว้เป็นหลักในการให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย ในคดีอาญาที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง โดยกำหนดให้สอดคล้องกับความผิดในทางอาญา กล่าวคือเป็นเรื่องความผิดต่อชีวิตที่ทำให้เสียชีวิต หรือเสียหายในเรื่องของร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สิน หรือสิทธิต่างๆ โดยกำหนดถึงลักษณะของการกระทำความผิดของผู้กระทำผิดด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือการกระทำโดยประมาท ก็สามารถเรียกร้องได้ โดยกำหนดว่าถึงจะเป็นการจงใจหรือจะเป็นการประมาท แต่การกระทำนั้นทำให้เกิดความเสียหาย ก็สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ และได้กำหนดลักษณะการเรียกค่าทดแทนความเสียหายไว้ด้วย กล่าวคือ ในชีวิตร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินและชื่อเสียง จะต้องเรียกค่าเสียหายอย่างไรบ้าง จะเห็นว่าตามลักษณะของกฎหมายนี้รัฐได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้แล้วแต่เป็นเพียงสิทธิที่ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องร้องเอง รัฐไม่ได้ดำเนินการให้แต่อย่างไร

สิทธิได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหาย

จากลักษณะของสิทธิผู้เสียหาย ที่รัฐให้ไว้ในเรื่องละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดเรื่องค่าเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้แล้ว ในกรณีที่การกระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่อง ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง และทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นๆ ก็ดี ควรได้รับค่าเสียหายอย่างไรบ้าง กล่าวคือ ถ้าถูกฆ่าตาย ค่าเสียหาย คือค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ ค่าที่ต้องขาดการอุปการะ เกี่ยวข้องเรื่องร่างกาย คือ ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้ค่าไม่สามารถประกอบอาชีพ เช่นนี้เป็นต้น

กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย ที่จะฟ้องร้องเรียกค่าตอบแทนได้จากตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง และมีข้อกำหนดเพิ่มเติมให้เรียกจากบุคคลอื่นๆ ได้ด้วย กล่าวคือ

มาตรา 425 นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลร้ายแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น⁴⁸ คดีประเภทนี้ ได้แก่ คดีขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือเสียชีวิต เป็นต้น

⁴⁸ แหล่งเดิม.

มาตรา 429 บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น

มาตรา 430 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่น ซึ่งรับดูแลบุคคลไร้ความสามารถอยู่ เป็นนิกจิติ ชั่วครั้งชั่วคราวก็ติ จำต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงไป ในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นมีได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

จะเห็นได้ว่า ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหาย สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นการตอบแทนได้นั้น ผู้เสียหายเรียกได้จากผู้กระทำความผิดโดยตรงแล้วยังสามารถเรียกจากผู้ดูแลได้ด้วย

สิทธิการเรียกร้องค่าเสียหายนี้ ผู้เสียหายต้องไปฟ้องร้องด้วยตนเองและมีสิทธิในเรื่องการเรียกร้องค่าตอบแทนต่างๆ มากมาย หลายประเภทความผิด กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดและเกิดความเสียหายที่สามารถคิดเป็นราคาเสียหายได้ ก็สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้โดยตลอด แต่รัฐไม่มีหน้าที่ที่จะฟ้องร้องให้ เพียงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้รับความเสียหายและเข้าข่ายเป็นการกระทำละเมิด ให้ไปฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในคดีแพ่งได้อีกต่อหนึ่งเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายไว้บ้างแล้วในเรื่องละเมิด ซึ่งให้สิทธิผู้เสียหายที่จะไปฟ้องร้องคดีแพ่ง แต่รัฐไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการให้ กล่าวคือ รัฐไม่ได้ให้ค่าตอบแทนในเรื่องนี้แก่ผู้เสียหาย คงบัญญัติกฎหมายให้สิทธิที่จะฟ้องร้องได้ไว้เท่านั้น แต่ตามมาตรา 245 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นี้ ได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ดังนั้น จึงต้องควรมีแนวทางที่เหมาะสมในการออกกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ ตามมาตรา 245 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ต่อไป

3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา คือ คดีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง และคดีนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทที่รัฐประสงค์จะเรียกค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องไปฟ้องคดีแพ่งอีกต่างหาก โดยกำหนดว่าคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทนั้นๆ ให้พนักงานอัยการฟ้องเรียกราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายมาในคำฟ้องคดีอาญานั้น เมื่อผู้เสียหายมีความประสงค์จะเรียกร้องเอาทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินนั้นคืน คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทที่รัฐกำหนดไว้ คือ คดีฉ้อโกงทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกทรัพย์ ฆ้อโกง ยักยอกทรัพย์หรือรับของโจร กรณีนี้รัฐได้บัญญัติกฎหมาย ที่ให้สิทธิ ของผู้เสียหายไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบางมาตรา ดังต่อไปนี้

มาตรา 43⁴⁹ คดีลักทรัพย์ ว่างราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกทรัพย์ น้อ โกง ยักยอกทรัพย์หรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำความผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคา แทนผู้เสียหายด้วย

มาตรา 44⁵⁰ การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตรา ก่อน พนักงานอัยการจะขอรวม ไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างคดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคา ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาใน คดีอาญา

มาตรา 44/1⁵¹ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอา ค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสีย ต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้อง ตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะ โจทก์ในคดีแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหาย และจำนวน ค่าสินไหม ทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้อง แก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่ง จะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้ง กับคำ ฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความ ในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สิน อีกไม่ได้

⁴⁹ กฎหมายคอตกอม. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.kodmhai.com/m2/m2-3/m3-40-51.html>

⁵⁰ แหล่งเดิม.

⁵¹ แหล่งเดิม.

หลักเกณฑ์การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แยกพิจารณาได้ดังนี้⁵²

(1) ประเภทความผิดที่จะเรียกร้องได้

คดีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้แก่ ความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน

(2) ประเภทสิทธิที่จะเรียกร้องได้

บทบัญญัติมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ได้กำหนดให้ผู้เสียหายในคดีอาญาร้องขอให้จำเลยชดใช้ “ค่าสินไหมทดแทน” ได้ซึ่งอาจพิจารณาความหมายของ “ค่าสินไหมทดแทน” ได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่ การเรียกร้องเอาทรัพย์สิน การเรียกร้องให้ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือการเรียกร้องค่าเสียหาย

นอกจากนั้นในมาตรา 44/1 ยังได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาไม่ได้ เช่น ในคดีหมิ่นประมาทผู้เสียหายมีสิทธิเพียงเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเท่านั้น แต่จะขอให้ประกาศโฆษณาคำพิพากษาไม่ได้

(3) ประเภทคดีที่จะเรียกร้องได้

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 ใต้นั้นจะต้องเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เท่านั้น

(4) การยื่นคำร้อง

ระยะเวลายื่นคำร้องการใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวนี้ ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน และหากไม่มีการสืบพยานในคดีนั้น เช่น จำเลยให้การรับสารภาพ (ในกรณีที่ไม่ต้องมีการสืบพยานประกอบคำสารภาพของจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176) จะต้องยื่นก่อนศาลวินิจฉัยคดี

รายละเอียดของคำร้อง กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง และหากศาลเห็นว่าคำร้องยังขาดสาระสำคัญในบางเรื่องศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนได้

⁵² คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2550). *กฎหมายจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา* (รายงานการวิจัย). หน้า 64-65.

นอกจากนั้นคำร้องดังกล่าวต้องสอดคล้องกับคำฟ้องอาญาด้วย หากขัดหรือแย้งกับคำฟ้องอาญาก็จะขอใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 44/1 นี้ไม่ได้ โดยจะต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเองตามมาตรา 40

มาตรา 45⁵³ คดีเรื่องใดถึงแม้ว่าได้ฟ้องในทางอาญาแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก

มาตรา 47⁵⁴ คำพิพากษาส่วนแพ่ง ต้องเป็นไปตามบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้กำหนดราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหาย แต่ต้องไม่เกินค่าขอ

มาตรา 48⁵⁵ เมื่อศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สินแต่ยังไม่ปรากฏตัวเจ้าของ เมื่อใดปรากฏตัวเจ้าของแล้วให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของคืนของนั้นให้แก่เจ้าของไป

มาตรา 50 ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน หรือใช้ราคาแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 43 และ 44 ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา⁵⁶

จะเห็นว่ารัฐได้กำหนดประเภทของคดีที่รัฐต้องการเรียกค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดเป็นประเภทคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ว่าเป็นประเภทใดบ้างที่เข้าลักษณะนี้ การกำหนดประเภทความผิดนี้ เป็นการที่รัฐยื่นมือเข้ามาดำเนินการเรียกค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายเสียเอง ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญาลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาจึงได้กำหนดไว้คล้ายเจตนารมณ์ของมาตรา 40 (5) แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แต่ประเภทความผิดเกี่ยวกับทรัพย์อื่นๆ ไม่ได้กำหนดไว้ และความผิดเรื่องชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง อนามัย ฯลฯ ก็ไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ให้เป็นเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาด้วย ดังนั้นการที่รัฐให้สิทธิแก่ผู้เสียหายไว้แล้วนั้นจะเป็นการจำเป็นและสมควรแล้วหรือไม่ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของข้อกำหนดแห่งรัฐธรรมนูญนี้

⁵³ กฎหมายคอตกอม. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.kodmhai.com/m2/m2-3/m3-40-51.html>

⁵⁴ แหล่งเดิม.

⁵⁵ แหล่งเดิม

⁵⁶ สนธิ สนั่นศิลป์. (2529). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 766.

มาตรา 51⁵⁷ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องคดีอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือวิกลจริตในมาตรา 193/20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือ ได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

(หมายความว่า ให้ยึดอายุความคดีอาญาเป็นหลัก)

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาดอายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับหยุดลงตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(หมายถึง เมื่อฟ้องคดีทางอาญาแล้วอายุความทางแพ่งหยุดลงก่อนจนกว่าคดีอาญาเสร็จเด็ดขาดแล้ว จึงค่อยนับอายุความทางแพ่งต่อจากเดิมที่หยุดลงนั้น)

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่งสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(หมายถึง อายุความทางแพ่งจะนับมาเท่าใดแล้วก็ตาม เมื่อคดีอาญาพิพากษาแล้วก็ให้นับหนึ่งใหม่เป็นต้นไปจนกว่าจะครบสิบปี)

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(หมายถึง คดีอาญาไม่มีความผิดก็เสมือนว่าไม่มีคดีอาญา การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาจึงไม่สามารถเกิดได้ จึงต้องใช้หลักการฟ้องแพ่งธรรมดา)

สิทธิได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหาย

การฟ้องเรียกค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ที่ได้รับความเสียหายสำหรับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทที่เข้าลักษณะเป็นการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายไม่ต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย แต่รัฐได้กำหนดให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้เรียกค่าเสียหายให้ แต่เป็นการเรียกเฉพาะค่าราคาทรัพย์สินที่เขาเสียหายไป เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาเพราะเรื่องนั้น โดยให้พนักงานอัยการเรียกค่าเสียหายไปในคำฟ้องคดีอาญานั้นได้เลย ไม่ต้องไปแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก

⁵⁷ อายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน พ.ศ. 2556, จาก http://charitphomkum-amin999.blogspot.com/2011/09/blog-post_1436.html

ดังนั้น จากที่มีกฎหมายของประเทศไทยดังกล่าว ได้บัญญัติในเรื่องการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา จะเห็นว่าเป็นการที่รัฐเข้ามาเรียกค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายเสียเอง กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดเรื่องของการเรียกค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ เป็นการแสดงเจตนารมณ์ที่จะเรียกค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดบางประเภทที่กำหนดเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงความผิดประเภทอื่นๆ ที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ประเภทอื่นๆ ที่ผู้เสียหายก็สามารถเรียกค่าทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่เขาได้รับความเสียหายไปด้วยได้ และเรื่องเกี่ยวกับความเสียหายอื่นๆ ในเรื่องชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียงและความเสียหายอื่นๆ ที่สามารถคิดค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินได้ ดังนั้น ในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ให้รัฐฟ้องเรียกค่าตอบแทนในคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และอนามัยแต่อย่างใด

3.1.3 กฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้บัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ดังนี้ บุคคล 2 ประเภท ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ คือ

(1) ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นโดยตนต้องไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น

(2) จำเลย หมายถึง บุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

สำหรับรายละเอียดในเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น (มาตรา 5)

การเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชดเชยความเดือดร้อนที่ได้รับจากรัฐ จึงมีกฎกระทรวงที่รัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการฯ เป็นผู้ออกกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่แน่นอนจำนวนหนึ่ง ดังนั้น แม้มีสิทธิเรียกร้องหรือใช้สิทธิเรียกร้องจนได้มาซึ่งที่รัฐชดเชยให้การเยียวยาแล้ว ก็หาอาจจะถือว่าเป็นการให้เพื่อตัดสิทธิเรียกร้องของบุคคลที่ได้รับในการ

ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยจะพึงได้รับตามกฎหมายอื่นแต่ประการใดไม่⁵⁸ ตัวอย่างเช่น สิทธิที่พึงได้รับจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือสิทธิที่พึงได้รับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2539 เป็นต้น

(2) การสวมสิทธิของทนายท กำหนดให้กรณีและผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตกแก่ทนายทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 6)

(3) คณะกรรมการ กำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ พระธรรมมุนี ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพทนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคน เป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน และให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกินสองคน ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ในการพิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ การเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่างๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา รวมทั้งการปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้ (มาตรา 7 และมาตรา 8)

(4) สำนักงาน กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ การรับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน

⁵⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช สาขาวิชานิติศาสตร์. (2552). เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน. หน้า 11-43.

หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งนำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการ การประสานงาน กับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย การเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่าย ค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย การกระทำกิจการตามที่รัฐมนตรีคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการมอบหมาย (มาตรา 15)

(5) การดำเนินคดี กำหนดให้กรณีที่สำนักงานเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งมี คุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีหรือดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับ คดีตามที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ และให้แจ้งศาลทราบ ซึ่งการดำเนินคดีตามมาตรา นี้ ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล (มาตรา 16)

(6) ประเภทความผิด กำหนดให้ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับ ค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้

สำหรับความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ตาม มาตรา 17 ได้แก่

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนเจ็บป่วย หรือคนชรา ตามมาตรา 306 ถึงมาตรา 308

(7) ค่าตอบแทน หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิ ได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก หรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

ประเภทของค่าตอบแทนประกอบไปด้วย ค่าตอบแทนที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ในระหว่างที่ไม่สามารถ ประกอบการงานได้ตามปกติ ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคณะกรรมการอาจกำหนดให้ ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรง ของการ

กระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย (มาตรา 18)

ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึง “โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายในทางอื่นด้วย” ผู้ใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้จะต้องไม่ตีความตัดโอกาสที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับตามกฎหมายอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติ⁵⁹ ซึ่งได้อธิบายความไว้แล้ว⁵⁹

(8) การเรียกเงินคืน กำหนดให้หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้นไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำเช่นว่านั้นให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหายคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไปแก่กระทรวงยุติธรรมภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับแจ้ง (มาตรา 19)

(9) คุณสมบัติของผู้ที่จะขอรับค่าตอบแทน

ผู้เสียหาย จะต้องเป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น โดยตนต้องไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ดังนั้นผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนได้ที่สำคัญจะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น นั้นหมายความว่า จะต้องไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญา หรือไม่เป็นผู้ที่เข้าร่วมในการกระทำความผิดอาญานั้น

(10) การยื่นคำขอ กำหนดให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัติ⁵⁹ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้ เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด และหากกรณีผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานสามีหรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายแล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแทนได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และกำหนดให้หลักเกณฑ์วิธีการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี (มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 24)

⁵⁹ แหล่งเดิม. หน้า 11-48, 11-49.

(11) การอุทธรณ์ กำหนดให้กรณีที่ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด โดยการยื่นอุทธรณ์ดังกล่าวผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงาน หรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว ซึ่งในการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งศาลอุทธรณ์มีอำนาจไต่สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควร ทำแทนก็ได้ (มาตรา 25)

การยื่นอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้อุทธรณ์ ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ พิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา จึงใช้สิทธิโต้แย้ง คำวินิจฉัยต่อศาลอุทธรณ์ ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย จะเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ การอุทธรณ์ไม่ได้มีข้อจำกัดห้ามไว้ดังที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับอื่น ที่อาจกำหนดไว้ให้ใช้สิทธิได้ตามที่กฎหมายนั้นๆ ให้สิทธิ ฉะนั้น เมื่อผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ไม่ว่าในกรณีใดๆ ย่อมมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ได้เสมอ อนึ่ง กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดว่า คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์เป็นประการใด ย่อมเป็นที่สุดเพียงนั้น⁶⁰

สำหรับการยื่นอุทธรณ์ของผู้ใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ กำหนดไว้ให้ยื่นได้สามที่ คือ ยื่นที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

(12) พนักงานเจ้าหน้าที่ กำหนดความหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยให้หมายถึง ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยให้มีอำนาจในการสอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ตามคำขอมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา และกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 5 มาตรา 26 และมาตรา 27)

(13) บทกำหนดโทษ กำหนดโทษสำหรับผู้ยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จจริง ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 28)

การกำหนดโทษสำหรับผู้ให้ถ้อยคำหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือ

⁶⁰ แหล่งเดิม. หน้า 11-54.

เจ้าหน้าที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 29)

การกำหนดโทษสำหรับผู้ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งหนังสือ ตอบหนังสือ เสนอถาม เอกสารหลักฐานหรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการ คณะอนุกรรม หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 30)

3.1.3.1 กฎหมายว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ นั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 คือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ ตามที่ปรากฏในบทวิเคราะห์ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังนั้น ผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ก็เฉพาะผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ ประกอบกับมาตรา 17 และ 18 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ได้บัญญัติถึงการได้รับค่าตอบแทนนั้นจะต้องเป็นความผิดตามรายการท้ายพระราชบัญญัติ (มาตรา 17) และค่าตอบแทน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนที่ไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 18) ซึ่งได้มีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546⁶¹ ซึ่งในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย โดยให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ในกรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ดังต่อไปนี้

- 1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท
- 2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท

⁶¹ ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก.

3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ค่าตอบแทนตาม (1) และ (2) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้

- 1) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท
- 2) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท
- 3) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท
- 4) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

จากกฎกระทรวงดังกล่าว จะเป็นการกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหายไว้ ซึ่งถ้าผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ และเรียกร้องค่าตอบแทน ก็นำมาปรับกับกฎกระทรวงดังกล่าวว่า จะมีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นอัตราหรือจำนวนเท่าไร โดยจะมีคณะกรรมการกฤษฎีกาและคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน เป็นผู้พิจารณาประเมินความเสียหายว่าสมควรจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้เสียหายเท่าใด เมื่อนำความเสียหายที่เกิดขึ้นมาพิจารณาประกอบ

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

3.2.1 หลักการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ

การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย หรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในเรื่องอื่นที่จำเป็นเร่งด่วน ในขณะที่ดำเนินคดี หรือเพื่อให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสามารถกลับสู่วิถีชีวิตปกติ ต่อมาภายหลังเหตุการณ์อันเลวร้าย หรือเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย

3.2.1.1 การเยียวยาโดยการจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย (Victims Compensation) ในหลายๆ ประเทศใช้วิธีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ในความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเรื่องอื่นๆ ตัวอย่างเช่น

1) ประเทศกลุ่มจารีตประเพณี (Common Law)

ประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับผู้เสียหายซึ่งรับเอาอิทธิพลของกฎหมายดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะกฎหมายโรมันและกฎหมายคอมมอนลอว์ที่สำคัญๆ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ และสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาและระบบกฎหมายที่มีการจ่ายค่าทดแทนโดยรัฐ สรุปได้ดังนี้

(1) ประเทศอังกฤษ⁶²

ในประเทศอังกฤษเดิมมีกฎหมายค่าชดเชยสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทางอาชญากรรม (Compensation for Victims of Crimes of Violence) ตั้งแต่ปี 1964 และให้มีคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย (Criminal Injuries Compensation Board) พิจารณาค่าเสียหาย ปัจจุบันได้มีการตรากฎหมาย พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา 1995 (Criminal Injuries Compensation Act 1995) ซึ่งใช้บังคับในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์)

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมาย Criminal Injuries Compensation Act 1995 ในประเทศอังกฤษ เป็นวิธีการให้ความช่วยเหลือโดยผ่านทางแผนการจ่ายเงินทดแทน ดังนี้

1. นิยามความหมายที่สำคัญ

“แผน (Scheme)” หมายถึง แผนการจ่ายเงินทดแทนสำหรับผู้เสียหายจากความผิดอาญา
 “เงินทดแทน” หมายถึง เงินทดแทนที่มีคำวินิจฉัยให้สั่งจ่าย

“ความเสียหายจากความผิดอาญา (Criminal Injury)” “การสูญเสียรายได้” และ “ค่าใช้จ่ายพิเศษ” ให้เป็นไปตามที่จะกำหนดต่อไป (ในตัวอย่างกฎหมายมิได้มีการกำหนดลักษณะความผิดที่ผู้เสียหายจะสามารถขอเงินทดแทนไว้ แต่จะเป็นไปตามแผนการจ่ายเงินทดแทนฯ)

2. วิธีการให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือจะกระทำโดยผ่านทางแผนการจ่ายเงินทดแทนสำหรับผู้เสียหายจากความผิดอาญา (Criminal Injuries Compensation Scheme) ซึ่งเมื่อมีการจัดทำแผนฯ จะต้องมีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ พฤติการณ์และเงื่อนไขที่จะสามารถจ่ายเงินทดแทนได้ ประเภทของบุคคลที่จะมีสิทธิได้รับเงินทดแทน กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องและการดำเนินการต่างๆ

⁶² คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 63.

สำหรับแผนฯ ฉบับปี 2001 ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจ่ายเงินทดแทน คือ

- 1) เป็นการยอมรับความเสียหายทั้งทางกายและจิตใจที่เกิดขึ้นจากความรุนแรงทางอาชญากรรม (Crime of Violence)
- 2) ในบางพฤติการณ์ เป็นการจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่การขาดรายได้ในอดีตและในอนาคตหรือค่าใช้จ่ายพิเศษจากอาชญากรรมนั้น
- 3) ในกรณีที่มีความสูญเสียจากผลของอาชญากรรม ในบางกรณีจะรวมถึง ค่าทดแทนสำหรับการขาดรายได้สำหรับผู้เสียชีวิตด้วย

แม้คำว่าความรุนแรงทางอาชญากรรม (Crime of Violence) ไม่มีนิยามไว้ในกฎหมาย แต่ก็มีแนวปฏิบัติกำหนดลักษณะของความผิดว่าเป็นความผิดที่มีการทำร้ายร่างกายซึ่งรวมถึงความรุนแรงทางเพศ หรือการขู่ทำร้ายซึ่งในขั้นที่สุดศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยเป็นรายกรณีไป ตัวอย่างความผิดที่ผู้เสียหายสามารถร้องขอเงินทดแทนได้ เช่น ปล้นทรัพย์ การถูกทำร้าย จากการปฏิบัติหน้าที่หรือช่วยเหลือเจ้าพนักงาน การวางยาพิษ การบาดเจ็บจากสัตว์หรือจากยานพาหนะ ฯลฯ

3. การจ่ายเงินทดแทน

สำหรับการจ่ายเงินทดแทน เดิมก่อนปี 1996 จะวินิจฉัยให้โดยใช้หลักกฎหมายคอมมอนลอว์ แต่ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้มีการจัดทำบัญชีอัตราค่าทดแทน ในกรณีต่างๆ ไว้ในบัญชีอัตราค่าทดแทนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ โดยส่วนแรกจะเป็นอัตราค่าทดแทน 25 ระดับ ตั้งแต่ 1,000 ปอนด์ - 250,000 ปอนด์ (แต่เพดานค่าทดแทนสำหรับการขาดรายได้และค่าใช้จ่ายพิเศษอื่นอาจจ่ายได้สูงสุด 500,000 ปอนด์ และที่สองจะเป็นบัญชีรายการความเสียหาย ที่ผู้เสียหายอาจร้องขอค่าทดแทนได้ 400 รายการ ซึ่งผู้เสียหายจะได้รับในอัตราเท่าใดจะพิจารณาประกอบกับบัญชีส่วนที่หนึ่ง เพื่อคำนวณค่าทดแทนที่อาจได้รับในแต่ละรายการ

คำสั่งเกี่ยวกับการจ่ายเงินทดแทนเป็นคำสั่งที่ตุลาการสามารถอุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาด (Adjudicators) และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ สามารถทบทวนได้ตามกฎหมาย Tribunals and Inquiries Act 1992

การปรับลดค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่าย หรือการงดจ่าย⁶³ ตามแผนการจ่ายเงินทดแทนสำหรับผู้เสียหาย จากความผิดอาญา (Criminal Injuries Compensation Scheme) กำหนดหลักเกณฑ์

⁶³ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2553). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่าย: กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา. หน้า 15-16.

ทั่วไปเกี่ยวกับการปรับลดค่าทดแทนที่จะจ่ายให้แก่ผู้ยื่นคำขอไว้ก่อนข้างละเอียดไว้ในหมวดที่ว่า ด้วยผลของการสั่งจ่ายเงินกรณีมีการจ่ายเงินประเภทอื่น ตัวอย่างเช่น

ตามข้อ 45 ค่าทดแทนที่จะจ่ายให้แก่ผู้ยื่นคำขอ ยกเว้นกรณีค่าทดแทนที่จ่ายตามบัญชี อัตราค่าทดแทนบางประเภท อาจถูกปรับลดจำนวนได้เมื่อพิจารณาประกอบกับประโยชน์ทดแทน ที่ได้จากการประกันสังคมหรือการประกันภัยในลักษณะเดียวกัน (ยกเว้นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เอา ประกันภัยเองเป็นส่วนตัว หรือประโยชน์ทดแทนที่ได้จากการประกันสังคมหรือการประกันภัย กรณีการขาดรายได้ในระยะ 28 สัปดาห์แรก)

ตามข้อ 46 ค่าทดแทนกรณีการขาดรายได้ อาจปรับลดได้โดยพิจารณาประกอบกับกรณี ที่อาจได้จากเงินบำเหน็จบำนาญสืบเนื่องจากการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตหรือในลักษณะเดียวกัน ยกเว้นกรณีเงินที่ได้รับเกิดจากการที่ผู้เสียหายหรือทายาทเป็นผู้จ่ายเอง และยกเว้นกรณีการขาด รายได้ในระยะ 28 สัปดาห์แรกเช่นเดียวกัน)

ตามข้อ 47 การจ่ายค่าทดแทนตามแผนการจ่ายเงินนี้อาจได้รับการขยับยั้งไว้ก่อนหาก เจ้าหน้าที่พิจารณาค่าทดแทนมีความเห็นว่าผู้ยื่นคำขออาจมีสิทธิรับเงินจากทางอื่น เช่น การประกันสังคมหรือการประกันภัยในลักษณะเดียวกัน โดยผู้ยื่นคำขอต้องไปดำเนินการบาง ประการตามที่เจ้าหน้าที่กำหนดก่อน

4. ข้อยกเว้นในการจ่ายค่าทดแทน

โดยทั่วไป คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา อาจพิจารณา ไม่จ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ 5 ประการ ดังนี้⁶⁴

- 1) ผู้เสียหายได้รับความเสียหายไม่ถึงจำนวนขั้นต่ำตามที่กฎหมายให้การคุ้มครอง คือ ได้รับความเสียหายน้อยกว่าหนึ่งพันปอนด์
- 2) ผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำตัวผู้กระทำความผิด มาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
- 3) ความเสียหายที่ได้รับมิได้เป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำความผิดทางอาญา
- 4) ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่ว่าจะ โดยการกระทำก่อน ระหว่าง หรือหลังจากเกิดการกระทำความผิด
- 5) มีเหตุอื่นที่สมควรปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย

⁶⁴ The CICA Annual Report and Accounts of 2003/04, p.6. Retrieved December 28, 2012, from https://www.cica.gov.uk/portal/page?_pageid=115,64721&_dad=portal&_schema=PORTAL

(2) ประเทศออสเตรเลีย

รัฐเซาท์ออสเตรเลีย⁶⁵

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในรัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย เป็นไปตามกฎหมายพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม 2001 (Victims of Crime Act 2001) ซึ่งมีผลใช้บังคับในปี 2003

1. นิยามความหมายที่สำคัญ

“เหยื่อ” ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากผลของการกระทำความผิด (แต่ไม่รวมถึงบุคคลที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วย)

“เหยื่อโดยตรง” ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายถึง บุคคลในประเภทต่อไปนี้

(ก) บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายบาดเจ็บทางกายจากผลของการกระทำความผิด

(ข) บุคคลซึ่งได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจจากผลของการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงในเหตุการณ์ที่มีการกระทำความผิด หรือในการดำเนินการในเหตุการณ์ภายหลังการกระทำความผิดเพื่อจัดการกับผลของการกระทำ

(ค) ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดต่อเด็ก ได้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก

(ง) ในกรณีที่การกระทำความผิดกระทำลงต่อบุคคลซึ่งต้องเสียชีวิตเนื่องจากการกระทำนั้น ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวโดยตรงของผู้เสียชีวิต

“สมาชิกในครอบครัวโดยตรง” หมายถึง

(ก) คู่สมรส

(ข) บิดามารดา

(ค) ปู่ ย่า ตา ยาย

(ง) บุตร (รวมถึงบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว)

(จ) หลาน (รวมถึงหลานที่บรรลุนิติภาวะแล้ว)

(ฉ) พี่น้อง

“ได้รับความเสียหาย” หมายถึง บาดเจ็บทางกายหรือกระทบกระเทือนทางจิตใจ ซึ่งรวมถึง การตั้งครุฑ การเสียชีวิต หรืออาการประสาทเสีย

⁶⁵ แหล่งเดิม. หน้า 65.

“ความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน”

- (ก) ความเจ็บปวดและทุกข์เวทนา
- (ข) การสูญเสียความรุ่งเรืองในชีวิต
- (ค) การสูญเสียความหวังในชีวิต
- (ง) การเสียโฉมทพพลาภาพ

2. หลักการและสิทธิพื้นฐานของเหยื่ออาชญากรรมในระบบยุติธรรมทางอาญา

- (ก) การได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและมีศักดิ์ศรี
- (ข) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามความประสงค์ในขั้นตอนการประกันตัวผู้ต้องหา
- (ค) สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำในการเป็นพยาน
- (ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลถึงผลกระทบที่เหยื่อได้รับการกระทำ

ความผิด และมีสิทธิยื่นคำแถลงเกี่ยวกับผลกระทบนั้นในขั้นตอนการให้ประกันตัวทันทีบน

- (จ) สิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการทางสุขภาพและสวัสดิการ
- (ฉ) สิทธิที่เกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายและเยียวยา
- (ช) สิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินกลับคืน
- (ซ) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว

3. ผู้มีสิทธิขอความช่วยเหลือตามกฎหมาย

ผู้มีสิทธิขอความช่วยเหลือตามกฎหมายพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime Act) ได้แก่ “เหยื่อ โดยตรง” ตามนิยามที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เช่น การได้รับความเสียหายจากการทำความผิดในฐานที่กำหนด เช่น การใช้กำลังขู่ข่มขู่ความผิดที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวหรือภัยอันตรายอันใกล้จะถึง ความผิดทางเพศ หรือความผิดที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ

4. สิทธิประโยชน์ที่เหยื่ออาชญากรรมจะได้รับ แล้วแต่กรณี เช่น

- (ก) เงินชดเชยตามกฎหมายสำหรับการบาดเจ็บของเหยื่อกรณีเหยื่อเสียชีวิต ได้แก่

1) เงินชดเชยตามกฎหมายสำหรับความสูญเสียทางจิตใจของคู่สมรสหรือบิดามารดาจากผลของการเสียชีวิตของเหยื่อ

2) เงินชดเชยตามกฎหมายสำหรับความสูญเสียทางการเงินให้แก่ผู้ที่ศาล เห็นว่าจะเป็นตัวแทนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อยู่ในอุปการะของผู้เสียหายได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เคยมีคำสั่งให้เงินชดเชยกรณีบาดเจ็บมาก่อน

3) ค่าปลงศพ

มลรัฐวิกตอเรีย⁶⁶

มีการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาทุกประเภท ไม่มีการระบุว่าอาชญากรรมประเภทใดบ้างที่อยู่ในข่ายของการได้รับค่าทดแทน ดังนั้น แม้ว่าจะเป็นอาชญากรรมในลักษณะการประทุษร้ายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรืออื่นๆ ก็อาจจะได้รับการทดแทนทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าผู้กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษจำคุกเท่านั้น⁶⁷

(3) ประเทศนิวซีแลนด์⁶⁸

นิวซีแลนด์เป็นประเทศแรกของโลก ที่จัดให้มีระบบการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation of Persons Injured by Certain Criminal Acts, and of Dependents of Persons Killed by Such Acts 1963) หรือเรียกสั้นๆ ว่า Criminal Injuries Compensation Acts 1963 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1964 ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวถือปรัชญาว่า “เป็นหน้าที่ของชุมชน ต่อผู้ที่ได้รับผลร้ายเพราะความล้มเหลว ในการป้องกันอาชญากรรมของรัฐ” (It is rather the community’s duty towards those who suffer misfortune than the liability of the state for failing to prevent crime)

ความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ คือ กรณีที่บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือตายโดยการกระทำผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้ ข่มขืนกระทำชำเรา หรือพยายามข่มขืนกระทำชำเรา หรือกระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี ไข่กำลังกระทำชำเราเด็กหญิงอายุระหว่าง 12-16 ปี หรือผู้หญิงหรือผู้ชาย ฆ่าหรือพยายามฆ่า หรือทำร้าย ทำร้ายโดยเจตนา ทำร้ายร่างกายโดยเจตนาหรือโดยกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ประทุษร้ายร่างกาย ทำร้าย ทำร้ายซ้ำเติมให้บาดเจ็บ ทำร้ายเด็กหรือผู้หญิง ทำให้พิการ วางเพลิงหรือทำให้เกิดอันตรายโดยเจตนา วางระเบิด วางยาพิษ ทำอันตรายด้วยเชื้อโรค ภัยจากยานยนต์ ลักพา ฉกชิง หญิงหรือเด็กหญิง เรียกค่าไถ่

คำว่า “บาดเจ็บ” ในกฎหมายนี้ หมายถึง “การทำร้ายร่างกาย ทำให้แท้งลูก รวมทั้งการทำให้อันตรายต่อจิตใจและประสาทด้วย”

ตามกฎหมายพระราชบัญญัติค่าทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ค.ศ. 1936 (Criminal Injuries Compensation Act 1963) ความผิดอาญาที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ นั้น ส่วนใหญ่เป็นกรณีที่บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือตายโดยการกระทำความผิดอาญา ด้วยการข่มขืนกระทำชำเรา หรือ

⁶⁶ J.C. Sumner. (1987, 20 December). “Victim Participation in the Criminal Injustice System” *The Australain & New Zealand Journal of Criminology*. pp. 195-215.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

พยายามข่มขืนกระทำชำเรา ฆ่าหรือพยายามฆ่า ทำร้ายโดยเจตนา ทำให้พิการ วางเพลิง วางระเบิด วางยาพิษ ทำอันตรายด้วยเชื้อโรค ภัยอันเกิดจากยานยนต์ การลักพา และการเรียกค่าไถ่ แต่ไม่มีการให้ค่าทดแทนความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งนี้ ในการจ่ายค่าทดแทนนั้นกฎหมายกำหนดให้มืองค์กรในรูปของคณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนเป็นผู้พิจารณาและคำสั่งของคณะกรรมการให้ถือเป็นที่สุด

2) ประเทศกลุ่มลายลักษณ์อักษร (Civil Law)

(1) ประเทศญี่ปุ่น⁶⁹

ระบบการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศญี่ปุ่นเริ่มนำมาใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1981 โดยกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Benefit Payment Law) ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดที่ว่าสังคมควรให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกของสังคมซึ่งมีความเดือดร้อนอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ ภายใต้ระบบนี้รัฐบาลจะให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรมโดยการสูญเสียการก่ออาชญากรรมอื่นที่เกิดจากความมั่งร่ำรวย และให้แก่เหยื่ออาชญากรรมที่ต้องพิการทุพพลภาพ การให้เงินทดแทนนี้มีวัตถุประสงค์เป็นการช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ร้อนทางจิตใจและทางการเงินซึ่งเหยื่ออาชญากรรมและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรม ต้องได้รับจากอาชญากรรมร้ายแรง

ที่มาของกฎหมายนี้สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์วางระเบิดของกลุ่มฝ่ายซ้ายที่อาคารโรงงานมิตซูบิชิ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1974 ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 8 คน และบาดเจ็บ 380 คน เหตุการณ์นี้นำไปสู่การอภิปรายในสภาและการเรียกร้องให้มีระบบเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมจากเหตุการณ์ทำนองนี้ ต่อมาได้มีการวางระบบนี้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 และบังคับกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Benefit Payment Law) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1981

ประชาชนเริ่มรับรู้เหตุการณ์อันน่าสะเทือนใจจากการปล่อยแก๊สพิษซารินในรถไฟใต้ดินของโตเกียวเมื่อปี 1995 ซึ่งสังคมให้ความสนใจและเรียกร้องให้มีการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมให้มากขึ้น จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยขยายกลุ่มบุคคลที่จะได้รับความช่วยเหลือและวงเงินช่วยเหลือมากขึ้น และนับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2001 ได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยสิทธิประโยชน์ทางการเงินและมาตรการช่วยเหลืออื่นแก่เหยื่ออาชญากรรม (Law Concerning Financial Benefit and Other Assistance Measures for Crime Victims) ขึ้นใช้บังคับ

⁶⁹ คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 68.

หลักเกณฑ์การจ่ายเงินทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ต้องพึ่งพาเหยื่ออาชญากรรม

(ก) ขอบเขตเบื้องต้นของการมีสิทธิ

ในประเทศญี่ปุ่นผู้เสียหายอาจได้รับสิทธิประโยชน์ทางการเงินของรัฐตามกฎหมายอื่นประมาณ 20 ประเภท เช่น ค่าทดแทนทางแรงงาน สิทธิประโยชน์ของทางราชการ หรือค่าชดเชยความเสียหายในกรณีอื่นๆ (แต่ไม่รวมกรณีเงินที่ได้รับจากบริษัทประกัน) ซึ่งหากผู้เสียหายมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนจากทางอื่นเหล่านั้นแล้ว หรือหากศาลมีคำพิพากษาให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดเต็มจำนวนแล้ว ก็จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายนี้ แต่หากได้รับไม่เต็มจำนวน ผู้เสียหายจะมีสิทธิได้รับในส่วนที่เหลือการยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 2 ปี

(ข) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิ

1. เป็นผู้มีสัญชาติหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น
2. กรณีคนต่างชาติอาจมีสิทธิได้รับหากอยู่อาศัยในประเทศญี่ปุ่นขณะเกิดการกระทำความผิด
3. ในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ได้แก่ คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลผู้อยู่ในฐานะเดียวกันตามกฎหมายจารีตประเพณี ในกรณีที่ไม่มีคู่สมรส ให้สิทธิในการได้รับประโยชน์ทดแทนตกแก่ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูตามลำดับ ได้แก่ บุตร บิดามารดา หลาน พี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน หากไม่มีบุคคลดังกล่าวซึ่งต้องอุปการะเลี้ยงดู ให้สิทธิตกแก่บุคคลกลุ่มเดียวกัน (บุตร บิดามารดา หลาน พี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน) ซึ่งมีได้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูตามลำดับเช่นกัน

(ค) ประเภทของประโยชน์ทดแทน

1. กรณีเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือเป็นโรคร้ายแรงจะได้รับเงินทดแทนกรณีได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือเป็นโรคร้ายแรง เมื่อเหยื่ออาชญากรรมต้องได้รับการรักษาพยาบาลนานเกินกว่า 1 เดือน และต้องอยู่ในโรงพยาบาลเกินกว่า 14 วัน

จำนวนเงินที่ได้รับเท่ากับค่ารักษาพยาบาลในแต่ละครั้ง เป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน และจ่ายให้แก่ตัวเหยื่ออาชญากรรม

2. กรณีเหยื่ออาชญากรรมผู้ต้องพิการหรือทุพพลภาพจะได้รับเงินทดแทน กรณีพิการหรือทุพพลภาพ ตามระดับความพิการหรือทุพพลภาพ ตั้งแต่ระดับที่ 1 ถึงระดับที่ 14 (จำนวนสูงสุด 18,492,000 เยน และจำนวนต่ำสุด 180,000 เยน) และจ่ายให้แก่ตัวเหยื่ออาชญากรรม

3. กรณีเหยื่ออาชญากรรมเสียชีวิต จะได้รับเงินทดแทนกรณีผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู จำนวนสูงสุด 15,730,000 เยน และจำนวนต่ำสุด 3,200,000 เยน และหากเหยื่ออาชญากรรม จำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลก่อนการเสียชีวิตจะได้รับค่ารักษาพยาบาลในแต่ละครั้งด้วย และจ่ายให้ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรม

ขั้นตอนการยื่นขอรับเงินทดแทน ในการเริ่มต้นเรียกร้อง ผู้เสียหายต้องไปแจ้งความต่อ เจ้าที่ตำรวจ แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าผู้มาแจ้งเป็น ผู้เสียหายที่แท้จริงและผู้เสียหายก็สามารถยื่นคำร้องขอเรียกค่าทดแทนผ่านทางสถานีตำรวจ หรือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Prefectural Police Department) โดยคำร้องนี้จะได้รับการส่งต่อไปให้ คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (Public Safety Commission) ทำการพิจารณาต่อไป ในการ พิจารณาจะใช้เวลาประมาณห้าเดือนนับแต่ยื่นคำร้อง และจากนั้นจะใช้เวลาอีกประมาณสองสัปดาห์ ในการดำเนินการให้ผู้เสียหายหรือทายาทได้รับค่าชดเชย⁷⁰

บุคคลผู้มีอำนาจพิจารณา ผู้มีอำนาจพิจารณานั้นจะอยู่ในรูปของคณะกรรมการที่มี ชื่อ ว่า “คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 12-2 ของกฎหมายเพื่อความปลอดภัยซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดย กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือ สำหรับเหยื่ออาชญากรรม (Law No. 36, May 1, 1980) ตาม Supplementary Provision ข้อ 2

หากคณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือทายาทได้ใน เวลาอันสมควร เพราะไม่พบตัวผู้กระทำความผิด หรือคณะกรรมการไม่สามารถหามติร่วมกันใน การจ่ายค่าทดแทนได้เพราะความเสียหายไม่แน่ชัด กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการจ่ายเงินเป็น การช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ผู้เสียหายหรือทายาทก่อนได้เป็นจำนวนตามสมควร⁷¹

(2) ประเทศฝรั่งเศส⁷²

การจ่ายค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศฝรั่งเศสได้มีกฎหมาย Act of 6 July 1990 กำหนดระบบการให้ความช่วยเหลือตามหลักการร่วมทุกข์สุขของคนในชาติ โดยมีการจัดตั้ง Commission for Victims of Crime (คณะกรรมการเหยื่ออาชญากรรม) (CIVI) ในศาลชั้นต้น เพื่อรับ พิจารณาค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม

สำหรับประเภทอาชญากรรมที่สามารถเรียกค่าเสียหายได้นั้น ผู้เสียหายสามารถเรียกได้ จากการกระทำความผิดทั้ง โดยเจตนาและไม่เจตนา แต่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง (ส่วนความผิด

⁷⁰ Office of Justice Programs. (n.d.). Retrieved December 28, 2012, from <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid. p. 70.

กรณีผู้ก่อการร้าย คดีจرائم อุบัติเหตุ ฯลฯ สามารถเรียกได้ตามระบบอื่น หรือความผิดที่เบาลงว่ามี สิทธิได้รับค่าเสียหายบางส่วน)

นอกจากในกรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยา ความเสียหาย จากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ นื้อ โกง หรือยักยอก ไม่ได้รับการ เยียวยาหรือ ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับจากการ กระทำความผิด ดังกล่าวจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง

“ผู้เสียหาย” ได้แก่ ผู้เสียหายจริงและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู โดยหลักต้องเป็นคนชาติ ฝรั่งเศส แต่คนสัญชาติอื่นที่เป็นสมาชิก EU หรือต่างชาติอาจมีสิทธิได้ในบางกรณี เช่น การกระทำความผิดเกิดในประเทศฝรั่งเศส

การยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 3 ปี นับแต่เกิดอาชญากรรม หรือภายใน 1 ปี นับแต่ศาล มีคำพิพากษาครั้งสุดท้าย หรือภายใน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุก่อการร้ายแต่ต้องได้รับการรับรองจาก องค์คณะผู้พิพากษา

องค์กรเอกชน (NGO) เช่น S.O.S Attentats จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย ในการยื่น คำขอกรณีความผิดต่อส่วนตัวผู้เสียหายสามารถยื่นฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน ได้อีกทางหนึ่งด้วยโดยแนบคำร้องทางแพ่งไปในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งสามารถกระทำได้ ทุกขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดี

ค่าเสียหายจะจำกัดเฉพาะกรณีที่ความเสียหายที่เกิดเนื่องจากการกระทำความผิด จำนวนสูงสุดสำหรับความเสียหายแก่สินค้า คือ EUR 3,811 และจำนวนสูงสุดสำหรับความเสียหาย จากการกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน คือ EUR 3,656 ปกติค่าเสียหายจะครอบคลุมถึง

1. ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลทางกายและจิต (รวมถึงค่าทันตกรรม)
2. ค่าขาดรายได้ (หากหยุดงานเกิน 1 เดือน)
3. ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู
4. ค่าปลงศพ
5. ค่าชดเชยกรณีทุกขเวทนา
6. ค่าชดเชยความพิการเสียโฉม
7. ค่าขาดเสื้อผ้า แวนตา และอื่นๆ
8. ค่ากายภาพบำบัด
9. ค่าฟื้นฟูทางวิชาชีพ
10. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ

11. ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู

12. บริการการทำงานบ้านซึ่งเหยื่ออาชญากรรมเคยเป็นผู้ทำ

13. ค่าเดินทางไปกลับประเทศฝรั่งเศสเพื่อดำเนินกระบวนการทางกฎหมาย

ในประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเบื้องต้น อย่างน้อย 2 วัน-1 เดือน

ลักษณะการเรียกร้องค่าเสียหาย ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นมีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายทั้งหลายอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย⁷³ ส่วนวงเงินที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้นคณะกรรมการจะต้องคำนึงถึงเงินช่วยเหลือที่ผู้เสียหายจะได้รับจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนประกอบด้วย⁷⁴

สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชดใช้ในทางแพ่งและศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล⁷⁵ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดบางประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย การเยียวยาความเสียหายอาจถูกปฏิเสธทั้งหมดหรือบางส่วนได้

คณะกรรมการ⁷⁶ กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นในแต่ละเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการจะมีลักษณะเป็นอำนาจของศาลแพ่ง และมีอำนาจตัดสินในทุกชั้นศาล โดยคณะกรรมการนั้นจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คน คนที่มาจากศาลชั้นต้น โดยคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธาน และมีบุคคลภายนอกอีกหนึ่ง 1 คน นอกจากนั้นยังมีกรรมการสำรองอีก 3 คน โดยเป็นผู้พิพากษา 2 คน และบุคคลภายนอกอีก 1 คน ที่จะปฏิบัติหน้าที่ในกรณีที่กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

คณะกรรมการมีอำนาจสั่งดำเนินการพิจารณาในด้านพยานหลักฐาน เช่น ให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ส่งหลักฐานเอกสารใดๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหาย ซึ่งเอกสารหลักฐานที่ได้มานี้จะนำไปใช้ในการอื่นไม่ได้

ผู้เสียหายที่ไม่พอใจคำวินิจฉัยของ CIVI มีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal)

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3.

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-9.

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-8.

⁷⁶ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย). หน้า 33.

การสืบสิทธิในค่าเสียหาย กฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงกรณีบุคคลอื่นที่จะสืบสิทธิ ในการได้รับค่าเสียหาย อย่างไรก็ตามมีคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานว่าค่าทดแทนที่ให้ต่อผู้เสียหาย ที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมนี้ไม่ใช่เงินที่มีลักษณะสินไหมทดแทนทางแพ่ง แต่เป็นเงินที่รัฐช่วยเหลือ ดังนั้น ผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินค่าเสียหายนี้จึงหมายถึงเฉพาะเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับความเสียหาย เท่านั้น ดังนั้น บุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะเรียกค่าทดแทนได้ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่ามีส่วนที่ตน ได้รับความเสียหายเป็นส่วนตัว

(3) ประเทศเยอรมนี⁷⁷

ในประเทศเยอรมันมีโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม ทั้งกรณี อาชญากรรมร้ายแรงและความผิดต่อส่วนตัว โดยผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ได้แก่ เหยื่ออาชญากรรม และผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูกรณีเหยื่ออาชญากรรมถึงแก่ความตาย (ไม่รวมกรณีความเสียหายจาก ยานพาหนะ)

ผู้มีสิทธิยื่นคำขออนอกจากคนเยอรมันแล้ว คนต่างชาตอาจได้รับสิทธิในกรณีที่พลเมือง ของประเทศสมาชิก European Union (EU) หรือประเทศอื่นๆ ซึ่งมีการปฏิบัติต่างตอบแทนซึ่งกัน และกัน นอกจากนี้ยังได้แก่ชาวต่างประเทศที่อยู่อาศัยอย่างเป็นทางการในประเทศเยอรมันเป็น ระยะเวลาติดต่อกัน 3 ปี ส่วนชาวต่างประเทศที่มีถิ่นที่อยู่ถาวร หากอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมัน ติดต่อกัน 3 ปี อาจได้รับสิทธิในบางกรณี ทั้งนี้ ผู้มีสิทธิได้รับค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม ต้องเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นความผิดร้ายแรงหรือต่อส่วนตัวหรือผู้อยู่ในอุปการะของเหยื่อ ผู้เสียชีวิต

การยื่นคำขอไม่มีกำหนดเวลาไว้ว่าจะต้องยื่นภายในเวลาเท่าใด แต่ทางปฏิบัติปกติให้ผู้ มีสิทธิยื่นคำขอภายใน 1 ปี แต่หากยื่นคำขอภายในเวลาเกิน 1 ปี จะได้รับค่าชดเชยนับแต่วันที่ยื่นคำ ขอมิใช่วันที่เกิดอาชญากรรม

ในการยื่นคำขอ เหยื่ออาชญากรรมต้องแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความผิด วันที่ สถานที่ที่เกิดเหตุ และการบาดเจ็บหรือความเสียหายที่ได้รับ ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้ยื่นคำขอ สามารถขอแบบฟอร์มการขอรับค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมได้จากสำนักงานบำนาญสงคราม ซึ่งมีแทบทุกเมืองใหญ่ๆ นอกจากนี้ยังมีองค์กรสาธารณประโยชน์ คือ The Weisser Ring ให้ความ ช่วยเหลือแนะนำในการยื่นคำขอแก่เหยื่ออาชญากรรมและให้เงินช่วยเหลือบางกรณีด้วยการ พิจารณาคำขอและแจ้งผลให้ทราบปกติจะใช้เวลาประมาณ 6 เดือน

⁷⁷ แหล่งเดิม. หน้า 72.

การจ่ายค่าชดเชยไม่มีการจำกัดวงเงินขั้นสูงของค่าตอบแทน และค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมจะครอบคลุมถึง ค่ารักษาพยาบาล การดูแลทางจิต การฟื้นฟูด้านวิชาชีพ ค่าทดแทนการสูญเสียภาพ ค่าทดแทนผู้อยู่ในอุปการะของเหยื่ออาชญากรรมที่เสียชีวิต ค่ากายภาพบำบัด ค่าปลงศพ ค่าขาดรายได้ อุปการะเลี้ยงดู บริการการทำงานบ้านซึ่งเหยื่ออาชญากรรมเคยเป็นผู้ทำ

ในเยอรมันไม่มีการจ่ายเงินฉุกเฉินให้แก่เหยื่ออาชญากรรม สำหรับเงินช่วยเหลือในการจ่ายค่าทดแทนมาจากงบประมาณของแต่ละรัฐของเยอรมนี

3.2.1.2 การเยียวยาโดยการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ (Victims Assistance)

นอกจากความช่วยเหลือทางการเงินอันเป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแล้ว ในต่างประเทศส่วนใหญ่ยังมีการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นด้วย เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ การดำเนินคดีความ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ตลอดจนการดำรงชีพในระหว่างที่ยังมีความเดือดร้อนหรือต้องดำเนินคดีความอยู่

สำหรับวิธีการให้ความช่วยเหลืออาจแตกต่างกันออกไป บางประเทศอาจเป็นการให้เงินช่วยเหลือเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว บางประเทศอาจจัดให้มีการบริการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรืออาสาสมัคร หรือบางประเทศอาจให้ความช่วยเหลือโดยผ่าน โปรแกรมการให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะ ดังมีตัวอย่างของรูปแบบการให้ความช่วยเหลือ เช่น

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา (มลรัฐหลุยส์เซียนา)⁷⁸

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในมลรัฐหลุยส์เซียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นไปตามกฎหมาย The Victims of Crime Act of 1984 (พระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม 1984) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย The Children's Justice and Assistance Acts of 1986, The Anti-Drug Abuse Act of 1992 และเมื่อไม่นานมานี้ คือ The Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996 ซึ่งรวมเรียกสั้นๆ ว่า "VOCA"

ในการให้ความช่วยเหลือตามกฎหมาย VOCA กระทรวงยุติธรรม สหรัฐอเมริกาได้กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการ LCLE ของมลรัฐหลุยส์เซียนา สรุปได้ดังนี้

(ก) นิยามความหมายที่สำคัญ

"เหยื่ออาชญากรรม" หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งได้รับความเดือดร้อนเสียหายทางกาย ทางเพศทางการเงิน หรือทางจิตใจ ซึ่งเป็นผลจากการกระทำอาชญากรรม

⁷⁸ แหล่งเดิม. หน้า 74.

(ข) วิธีการให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือจะกระทำโดยผ่านทางโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือที่จัดให้โดยตรงแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยให้ลำดับความสำคัญแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยให้ลำดับความสำคัญแก่เหยื่ออาชญากรรมประเภทการถูกล่วงละเมิดทางเพศ คู่สมรสที่ถูกทำร้าย และเด็กที่ถูกทำร้าย

ผู้จัดโปรแกรมและโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือจะต้องมีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ เช่น

1. เป็นองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่ไม่ค้ากำไร ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมประเภทและในด้านต่างๆ
 2. เป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อให้หรือขยายบริการ แต่มิใช่เป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อแทนที่กองทุนอื่นของมลรัฐหรือท้องถิ่นที่ให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมด้วย
 3. กรณีโปรแกรมที่มีอยู่แล้ว ต้องเป็นโปรแกรมที่จัดตั้งขึ้นมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งปี และมีหลักฐานการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
 4. กรณีเป็นโปรแกรมใหม่ อาจได้รับเงินอุดหนุนได้ แต่จะต้องแสดงว่ามีเงินจากแหล่งอื่นซึ่งมิใช่ระดับสหรัฐสนับสนุนอย่างน้อยยี่สิบห้าเปอร์เซ็นต์ หรือกรณีองค์กรเอกชนต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นองค์กรที่มีการดำเนินงานที่ดีต่อสำนักงานทางการค้าของมลรัฐตลอดช่วงเวลาที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน
 5. ต้องมีเงินสนับสนุนจากแหล่งเงินอื่นสมทบด้วยยี่สิบเปอร์เซ็นต์ เพื่อเป็นการช่วยเพิ่มเงินทุนในการให้ความช่วยเหลือ แต่มีข้อยกเว้นหรือลดหย่อนไว้ในกรณีที่ เป็น โปรแกรมใหม่ที่เป็นของชนเผ่าพื้นเมืองของอเมริกัน หรือองค์กรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์
 6. บุคลากรต้องเป็นอาสาสมัคร เว้นแต่รัฐจะยกเว้นให้เพราะมีเหตุผลจำเป็น
 7. โปรแกรมต้องช่วยส่งเสริมการให้ความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงาน
 8. ต้องช่วยให้เหยื่ออาชญากรรมยื่นเรื่องหรือฟ้องร้องเพื่อให้ได้รับเงินชดเชยต่างๆ ฯลฯ
- (ค) ค่าใช้จ่ายหรือบริการที่ให้ความช่วยเหลือ เช่น

1. การให้ความช่วยเหลือทางสุขภาพและความปลอดภัยเร่งด่วน ทั้งทางกายและใจ เช่น ช่วยแก้ไขวิกฤติการณ์ขณะเกิดเหตุ การพาไปส่งโรงพยาบาลหรือตรวจร่างกาย ให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์สายด่วน ให้อาหาร เสื้อผ้า หรือช่วยการเดินทางฉุกเฉิน ให้ที่พักพิงชั่วคราว จัดมาตรการรักษาความปลอดภัย ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเร่งด่วน

2. การให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพจิต ทั้งเหยื่ออาชญากรรมชั้นที่หนึ่ง (ผู้ตกเป็นเหยื่อโดยตรง) และเหยื่ออาชญากรรมชั้นที่สอง เช่น การให้คำปรึกษา การบำบัดต่างๆ หรือการประเมินความต้องการด้านจิตใจ

3. การให้ความช่วยเหลือโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การตั้งทนายความเพื่อทำหน้าที่แทน การช่วยพาไปหน่วยงานและศาล ค่าเดินทางไปศาล การช่วยดูแลเด็กขณะเหยื่ออาชญากรรมไปศาล ช่วยแจ้งกำหนดนัดหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดี ช่วยจัดทำรายงานผลการถูกกระทบกระเทือนของเหยื่ออาชญากรรม การให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยา ทั้งนี้ จะไม่รวมการฟ้องคดีที่ไม่เร่งด่วน เช่น การฟ้องหย่า หรือฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง

4. การตรวจทางนิติเวช

5. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการให้บริการโดยตรง เช่น ค่าเช่าที่พักและสาธารณูปโภค บริการโทรศัพท์ ค่าเดินทางมาเพื่อขอรับบริการ ค่าเดินทางฉุกเฉินเพื่อมาร่วมกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค่าเดินทางในท้องถิ่นสำหรับผู้ให้บริการ

6. การให้บริการพิเศษ เช่น การเป็นตัวแทนเหยื่ออาชญากรรมเพื่อติดต่อกับผู้ให้ความช่วยเหลืออื่น เจ้าหน้าที่ หรือนายจ้าง ช่วยค้นหาวัตถุพยาน ช่วยในการร้องขอเงินชดเชยหรือความช่วยเหลือจากรัฐอื่นๆ

7. ค่าใช้จ่ายแก่บุคลากรของโปรแกรมที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น เงินเดือน เจ้าหน้าที่ ค่าประชาสัมพันธ์การสมัครงานตามโปรแกรมของ VOCA ค่าอบรมเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร

8. กระบวนการยุติธรรมเพื่อเยียวยา เพื่อช่วยเปิดโอกาสให้เหยื่ออาชญากรรมได้เข้าพบหรือร่วมในกิจกรรมร่วมกับผู้กระทำความผิดโดยสมัครใจเพื่อเยียวยาหรือบำบัด

9. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าฝึกอบรมทักษะของเจ้าหน้าที่ ค่าเอกสาร ฝึกอบรม ค่าเดินทางในการฝึกอบรม

10. ค่าวัสดุและเครื่องตกแต่งสำนักงาน

11. ค่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือ เช่น คอมพิวเตอร์

12. ค่าจ้างผู้ประกอบการวิชาชีพ โดยปกติจะไม่สามารถใช้เงินกองทุนได้ ยกเว้นในบางกรณี เช่น ผู้ช่วยเหลือในการยื่นเรื่องฉุกเฉิน แพทย์นิติเวชตรวจการล่วงละเมิดทางเพศกรณีที่ไม่สามารถขอใช้เงินจากแหล่งอื่นได้ การให้บริการบำบัดทางจิตฉุกเฉิน

13. ค่าบริการจัดการโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือ

14. ค่ากำกับดูแลการให้บริการ ในกรณีจำเป็นไม่เกินสิบเปอร์เซ็นต์

15. ค่าใช้จ่ายในการนำเสนอโปรแกรมต่อสาธารณะ เช่น โรงเรียน สำนักงานของชุมชน หรือเวทีสาธารณะ

2) ประเทศแคนาดา (มลรัฐบริติชโคลัมเบีย)⁷⁹

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในมลรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา เป็นไปตามกฎหมายพระราชบัญญัติช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม 2001 (Crime Victim Assistance Act 2001)

(ก) นิยามความหมายที่สำคัญ

มาตรา 1 ของกฎหมายช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม 2001 กำหนดความหมายของถ้อยคำที่สำคัญซึ่งอยู่ในขอบข่ายของการให้ความช่วยเหลือ เช่น

“เหยื่อ” หมายถึง บุคคลนอกเหนือจากพยานบุคคล ผู้ซึ่งถูกฆ่าได้รับความเสียหายจากผลโดยตรงของ

(a) การกระทำความผิดตามที่กำหนด หรือ

(b) เหตุการณ์ที่อ้างถึงในมาตรา 3 (1) (a) (ii)

มาตรา 3 ได้บัญญัติถึงเหตุซึ่งบุคคลอาจยื่นคำขอรับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายนี้ไว้ว่า ได้แก่

(a) บุคคลที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจาก

(i) การกระทำความผิดตามที่กำหนดในมลรัฐบริติชโคลัมเบีย หรือ

(ii) เหตุการณ์ในมลรัฐบริติชโคลัมเบีย ซึ่งบุคคลในเหตุการณ์นั้น

1. จับกุมหรือพยายามจับกุมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในการจับกุมบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ในการกระทำความผิด หรือ

2. ป้องกันหรือพยายามป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำที่สงสัยว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในการกระทำเช่นนั้น

(b) สมาชิกในครอบครัวของบุคคลนั้น ซึ่ง

(i) ได้รับความเสียหายทางการเงินหรือถูกทำร้ายทางจิตใจจากผลของความตายหรือการได้รับบาดเจ็บของเหยื่ออาชญากรรม หรือ

(ii) บุตรที่ยังเล็กของเหยื่อผู้เสียชีวิต

(c) บุคคลซึ่งโดยตรงแล้วมิได้เกี่ยวข้องกับเหยื่อ แต่มีความผูกพันอย่างมากทางจิตใจกับเหยื่อ และเป็นบุคคลซึ่ง

(i) รู้เห็นในเหตุการณ์ต่อไปนี้อย่างใกล้ชิด

⁷⁹ แหล่งเดิม. หน้า 77.

1. การกระทำความผิดตามที่กำหนด ซึ่งทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต หรือการเสียชีวิตของเหยื่อ หรือ

2. ผลที่ตามมาของการกระทำความผิดตามที่กำหนดซึ่งทำให้เหยื่อเสียชีวิตโดยพฤติการณ์ที่เพียงพอจะทำให้เกิดความตระหนก ช็อค หรือหวาดกลัวแก่วิญญูชนซึ่งมีความผูกพันทางจิตใจกับเหยื่อ และ

(ii) ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ ซึ่ง

1. ได้รับการวินิจฉัยจากนักจิตวิทยาหรือแพทย์แล้วว่าผู้นั้นมีอาการทางจิตและประสาท และ

2. ตามความเห็นของผู้วินิจฉัย เห็นว่าเป็นผลจากเหตุการณ์ตาม (i)

(d) บุคคลซึ่งกระทำการแทนบุคคลตาม (a) ถึง (c) ซึ่งได้แก่

(i) ผู้แทนทางกฎหมาย หรือ

(ii) หากไม่มีผู้แทนทางกฎหมาย และผู้นั้นมีเหตุทางกายและจิตให้ไม่สามารถยื่นคำขอได้ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวของบุคคลนั้น

(ข) การให้ความช่วยเหลือหรือสิทธิประโยชน์

ตามกฎหมายช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม กำหนดให้ผู้อำนวยการการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม เป็นผู้สั่งให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ยื่นคำขอตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

ประเภทของสิทธิประโยชน์ได้แก่

1. บริการหรือค่าใช้จ่ายทางการแพทย์และทันตกรรม

2. ค่ายาตามที่แพทย์สั่ง

3. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พิการ

4. บริการหรือค่าใช้จ่ายในการให้คำปรึกษา

5. บริการหรือค่าใช้จ่ายในการฝึกอาชีพ

6. บริการหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครอง

7. การซ่อมแซมหรือเปลี่ยนทรัพย์สินที่เสียหายหรือถูกทำลาย

8. ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุง ดูแลรักษา หรือย้ายบ้าน

9. ซ่อมแซมหรือจัดหายานพาหนะ

10. บริการหรือค่าใช้จ่ายคนทำงานบ้าน คนเลี้ยงเด็ก หรือการดูแลบุคคล

11. การเลี้ยงดูเด็กที่เกิดเนื่องจากการกระทำผิด

12. การสนับสนุนรายได้

13. การชดเชยการขาดรายได้

14. ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง

15. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่กำหนด

จากมาตรการการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทยยังให้ความสำคัญคุ้มครองผู้เสียหายน้อยกว่ากฎหมายในต่างประเทศ และในต่างประเทศมีมาตรการเยียวยาผู้เสียหายที่ค่อนข้างหลากหลายกว่า และจำกัดสิทธิในการจ่ายน้อยกว่ากฎหมายไทย ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป เพื่อให้มีการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างยุติธรรม